Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана. | № 140 (18463) | 1990 оной июниин 19, вторник | Сэн 3 мүн.

...оссин партийна ...ференци мүнөөдэр ...дэлмэрез эхилхэнь

...районой Карл ...нэрэмжэтэ колхозой ...Геннадий Игнатье... ...1937 ондо Эр... ...Нукутска рай... ...hууринда түрэ... ...КПСС-эй гэ... ...ондо Буряадай ху... ...институт дүүргээд, ...районой Карл Марк... ...колхозой аха... ...хүдэлжэ, ...эхилээ hэн. ...Зэдын, Загарайн, ...районуудта хүтэлбэ... ...хүдэлөө. Тэрэ

энэ хүшэр байдалда Россин коммунистнуудые нэгэ үндэhэ hуури дээрэ нэгэдүүлхэ гэшэ тон шухала. Энээндэ хабаадаха делегадууд РСФСР-эй Компарти байгуулха эрхэтэй ерэхэ байха гэжэ hананаб. Манай де-

КПСС-эй XXVIII съездын делегадта үгэ үгтэнэ

...СИН КОМПАРТИИН ТҮЛӨӨБ

...габьяата зоотех... ...Гусиноозёрскын ...гэшүүн, Буряадай ...Арадай депутат. «Хүн... ...дэлгэ» орденоор шаг...

...оссин партконферен... ...хабаадаха байнат. Энэ ...hанамжаяа хэлыт.

...хэлэхэдэ, олондо ...хэрэгсэлнүүд ...партконференцидэ бэ... ...хэгдэжэ бай... ...шахуу. Энэ ...Юуб гэхэдэ, Рос... ...партийна организацида ...бухы коммунист... ...процент байдаг. Энэ... ...миллион ком... ...коммунист... ...зобоohон асуу... ...Жэшээнь, энэ ...үргэлжэлүүлжэ, ...съезд болгохо, ...бии болгохо, тэ... ...нэрлэхэ тухай, тэ... ...эзэлхэ hуури ту... ...хэрэгтэй.

...парти байгуулха ...гэжэ hананат!

...партконференциие ...съезд заатагүй ...хэрэгтэй. Мүнөөнэй легаци имэ hаналтай. Росси өөрын партитай байха ёhотой.

— Хайшан гэжэ нэрлэбэл, hайн гэжэ hананат!

Минии hанахада, РСФСР-эй Коммунис парти гэжэ нэрлэбэл зүбтэй гээд hананаб. Бусад союзна республиканuудтал адли. Энэмнай КПСС-эй бүридэл соо байха ёhотой аб даа. Бусад республиканудай коммунис партинуудтай адли эрхэтэй байха ёhотой. Тиихэдээ манай ороной коммунистнууд нэгэл адли партбиледтэй, нэгэ Уставтай, Программатай байха болоно. Мүн нэгэ түбэй органтой байха зэргэтэй. Энээниие мүнөө партиин совет гэжэ нэрлэхые дурадхана. Үгышье hаа Политбюро гү, али Президиум. Эндэ нэрэнь шухала бэшэ. Түбэй орган байгуулагдажа, тэрэнэй бүридэлдэ союзна республиканудай компартинуудай түлөөлэгшэд заатагүй оруулагдаха ёhотой.

— Энэ партимнай байгуулалтаараа ямар байха ёhотой гэжэ hананат!

— РСФСР-эй Компартиие ленинскэ түхэлэй парти болгохые оролдохо ёhотойбди. Тэрэ республикын ажалшадай түрүү зэргэдэ ябаха политическэ парти байха байна. Тиихэдээ заатагүй үйлэдбэриин-территориальна ёhо гуримаар байгуулагдаха болоно. Энээн тухай олон элдэб hанамжа бии. Би энэ гуримай түлөө дуугаа үгэхэб. Мүн үзэл сурталай, эмхидхэлэй талаар нэгэн байха уялгатай. Зорилгонь гэхэдэ, Ленинэй хараалhан социализм, коммунизм болохо байна. Эдэ бүгэдэ КПСС-ые нэгэдүүлхэ, нэрэ хүндыень hэргээхэ гэжэ hананаб.

— Мүнөө парти дотор бии болож байhан элдэб нэгэдэлнүүд, бүлэгүүд тухай юун гэхэ байнат!

— Минии hанахада имэ байдалда коммунистнууд тэдэниие бэе тээшээ татаха, нэгэдүүлхэ харгы зам бэдэрхэ ёhотой. Тэдэнhээ айжа, гайхажа хэзээдэшье болохогүй. Тэдэнтэй үгэ буляалдаха, өөhэдынгөө хараа шэглэл хэлэхэ, ойлгуулхые оролдохо хэрэгтэй. Юрэдөө, тэдээндэ эдэбхи үүсхэл үгэжэ болохогүй. Буруу хараа бодолнуудтайнь эрид тэмсэхэ болонобди. Агуу Октябриин үзэл бодол, марксизм-ленинизмые аршалха гэшэ бодото коммунистнуудай уялга гэхэ байнаб. Арад зондо тэдэнэй hэдэлгэ, зорилгыень сэхэ хэлэжэ, ойлгуулха ёhотойбди. Энээнтэй дашарамдуулан, Соведүүдтэ, гүрэнэй болон нийтын эмхинүүдтэ хүдэлдэг коммунистнуудай үүргэ тухай партконференци, КПСС-эй XXVIII съезд дээрэ онсо хөөрэлдөөн болохо ёhотой гээд найданаб.

Имэл даа минии хэлэхэ юумэн.

...ТКОНФЕРЕНЦИ ТУШАА hАНАМЖАНУУД

...ДУПОВ, Хурамхаанай ...Аргатын совхозой ...хонишон:

...Коммунис партиин ...шэнэдхэгдээгүй hаа, ...олон ондоо парти... ...хэгдэжэ байгаа мү... ...нэрэ хүндэнь улам ...хүдэлмэришэд, та... ...ондоо партиин тут... ...магадгүй болоод ...этигэн найдадаг ...Союзай Коммунис ...хубилалтын бо... ...байбал, ...хүдэлмэрилэгшэдэй ...политическэ ша... ...түлөөлэлгээ ал... ...бэшэ. Мүнөө арад ...талые хараха, ...хамгаалха ...бшуу. Россин ...партийна ...эдэ шухала асуудалнууд заабол зүбшэн хэлсэгдэжэ, үргэн ехэ хөөрэлдөөн дэлгэрхэ аабза гээд хүлеэнэбди.

В. А. КОДЕНЕВ, Улаан-Үдын үйлэдбэриин прибор бүтээлгын нэгэдэлэй фрезеровщик:

— Россин партийна конференциин, КПСС-эй XXVIII съездын хүдэлмэридэ хабаадалсаха тусхай урилга намда үгтэhэн байна. Энэ ехэ хуралдаанда ошожо, миин hууха бэшэ, харин хүдэлмэридэнь тон эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёhотойб гэжэ hанахаб. Конференци, съездын хүдэлмэридэ хабаадалсаха манай республикын партийна организациин делегаци РСФСР-эй өөрын Компартитай байха ёhотой гэhэн бата hанамжатай. Юуб гэхэдэ, Россин Федераци доторхи байдалые үндэhөөрнь hайжаруулгада шэнээр бии болгогдоhон Компарти тон ехэ үүргэ нүлөө үзүүлжэ шадаха байна. Энэ парти hунгагдамал органтой, Политбюротой байха ёhотой. Мүн конференци дээрэ байгуулагдаhан сагhаа хойшо юу хэhэн тухайгаа КПСС-эй ЦК-гай Россин бюро тоосохо болоно.

КПСС-эй XXVIII съезд партиин саашанхи ажал ябуулгын тон шухала шата болохо байна. Энээн тухай элдэб hанамжа дурадхалнууд хэлэгдэнэ. Мүн КПСС-эй ЦК-гай Платформын проектhээ гадна демократическа, марксистска платформонууд үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэнэ. Эдэ платформонууд hайн, муу талатай. Тиимэhээ эдээн сооhоо бухы hайн юумэнүүдые шэлэн абажа, партиин сурталые баяжуулха шухала. Зүбшэн хэлсэхэдээ, бэе бэеынгээ hанамжа дурадхалнуудта хүндэтэйгөөр, тэсэмгэйгээр хандажа, партиие бэхижүүлхэ арга замууд бэдэрэгдэхэ зэргэтэй. Партиин ЦК болон тэрэнэй Политбюрогой гэшүүд съезд дээрэ тоосохо байха гээд коммунистнууд хүлеэнэ.

Н. И. ЛЕНСКИНОВ, Буряадай эрдэмэй түбэй парткомой секретарь:

— Республика байгаад, өөрын партигүй байха гэшэ тон буруу. Тиимэhээ Россин парти байгуулха гэhэн дурадхалые дэмжэнэб. Гэбэшье тэрэ КПСС-эй бүридэл соо байха ёhотой. Энэ ехэ шухала. Юуб гэхэдэ, энэмнай эргэгүй ехэ парти болоо, КПСС-тэ зүрилдүү байжа болохо байна ха юм. Хоёрдохинь, партиин секретарь хоёр тушаал эзэлхэ ёhогүй. Би ороной Президентын КПСС-эй Генеральна секретариин тушаал эзэлжэ байhые буруушаанаб.

МОСКВА МОРДОБО

...Үдын аэропорт. Үсэ... ...бороо болижо, үү... ...hаань, хирэ-хирэ бо... ...харан шагаана. Мүнөө... ...областной партий... ...организациhаа КПСС-эй ...съездын делегадуудаар ...нүхэд Россин пар... ...конференцидэ хабаада... ...Москва мордохонь. Би ...зарим нэгэнтэйнь уул... ...асуудал табиhан бай... ...түрүүн Хяагтын рай... ...Нугын совхозой ди... ...съездын делегат В. Ф. ...хандабаб:

...Владимир Фартович, ямар ...бодолтой Москва мор... ...гэшэб!

...хэлэхэдэ, ехэ үй... ...хэрэгүүдтэ хабаадахамнай ...бидэ түрүүшынхеэ олон ...сооhоо шэлэгдэжэ hун... ...Коммунистнуудайн... ...найдал харюулхые ...болонобди. Би hая... ...делегадуудай Сибириин ре... ...бүлэгэй хүдэлмэри... ...ерээб. Энэ ...хотодо болоо юм. ...зорилго гэхэдэ, КПСС... ...Платформын, шэнэ ...проектнүүдээр Сиби... ...делегадуудай хараа шэг... ...олохо, нэгэдхэхэ байгаа. ...асуудал — Россин ...байгуулха тухай. Энэ ...депутадуудай hанал ...байгаа. Мүнөө болохо ...конференциие үргэлжэ... ...учредительнэ съезд ...Россин Компарти ...дурадхагдаа. Тии... ...Россин Феде... ...Коммунис парти гэжэ ...гэhэн дурадхал манай ...оруулха байна. Энээ... ...Россин партконферен... ...делегадууд дэмжэхэ ёhо... ...hананаб,— гээд Нур... ...харюусаба.

...вольфрам-молибде... ...комбинадай Холтоhоной ...хүдэлмэришэн В. Ф. ...ингэжэ хэлэбэ:

...Манай делегаци КПСС-эй ...түлөө тэмсэхэ нэгэл ...ошохонь гэшэ. Энээн ...болоhон уулзалганууд ...hэмди. Манай hун... ...захяа, миниишье hа... ...съезд дээрэ сро... ...саашадаа хайшан гэ... ...ямар зорилгонуу... ...бэелүүлхэ байhаниинь эли ...харагдаха ёhотой. Эндэ ...өөрынгөө үгэ хэлэхэ бай... ...hанахада, партиин ...демократическа цент-

рализм заатагүй үлэхэ ёhотой. Үгы hаань, журам байхагүй. Мүнөө үедэ энэ яаха аргагүй хэрэгтэй болоод байна. Хаа хаанагүй журам hуладаа. Бухы шухала асуудалнуудые парти бухы коммунистнуудтай, бүгэдэ арадтай зүбшэжэ шиидхэхэ ёhотой. Тиихэдэ ороной имэ байдалда ороhоной түлөө харюусалгатай хүнүүд харюусаха уялгатай. Гэмтэй хүн үгы, тиихэдэнь хүнүүд бухы партиие муушалха ха юм. Съезд дээрэ энэ хэлэгдэхэ байха гээд найданаб.

— Би Россин партконференцидэ, съездэ уригдаhан хүнүүдэй тоодо ошохом гэшэ, — гэжэ Хэжэнгын районой Загаhатын совхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Цыдып Казанович Потеев хэлэбэ.— Манай республикаhаа хоёрбди. Нүгөөдэм прибор бүтээлгын нэгэдэлэй хүдэлмэришэн В. А. Коденев болоно. Тэндэ ошоод миин хаража hууха бэшэ, асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаха эрхэтэйбди. Гэбэшье партконференциин съезд болоходонь дуугаа үгэхэ эрхэтэйшье болож магадгүй хабди. Энэ асуудал ошоhон хойномнай шиидхэгдэхэ. Юрэдөө, юу хэлэхэб, түүхэтэ үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадахамнай гэшэ. Россин коммунистнуудай түрүүшын съездын делегат байха гэшэ ехэ хүндэ гэжэ тоолохо байнаб. Мүн КПСС-эй XXVIII съезд юрын бэшэ. Энээн дээрэл партиимнай хуби заяан шиидхэгдэхэ, ороноймнай саашанхи хүгжэлтэ элирхэ байна ха юм. Би КПСС-эй нэгэдэлэй түлөө дуугаа үгэхэб. Тэрэниие тиишэ тиишэнь тараан hалгаахаые буруушаанаб. Москвада үни болохомнай. Үсэгэлдэр ороhон бороо манай тиишэ оробо гэшэ гү? hайн бороо ороо. Манай тэндэ ороо hаань, таряаламнай амиды үлэхэ hэн, — гээд хэлэбэ.

Уданшьегүй ТУ-154 самолет агаарта дэгдэжэ, Москва хото шэглэбэ.

М. САНДАНОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: КПСС-эй XXVIII съездын делегадууд Москва мордохонь.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

ПАРЛАМЕНТАРИНАРАЙ ХҮДЭЛМЭРИ ДҮҮРЭБЭ

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сессиин түгэсхэхы шата эршэмтэйгээр үнгэрбэ.

Ороной хүгжэлтын үндэhэн шухала асуудалаар правительствын программые зүбшэн хэлсэлгын нэгэдэхи шатада парламент дээрэ 89 депутат үгэ хэлэжэ, 100 гаран дурадхалнуудые оруулhан байгаа. Парламентын тогтоолой проектдэ заhабаринуудые оруулха, ажаглалтануудые хэхэ асуудалые хаража үзэхыень сесси сагүргэлжын эмхидэлнүүдтэ даалгаба. Энээнэй ашаар документ бүри тодорхой болгогдоо. Шэнэ экономическа харилсаанда орохо талаар хамтын хүдэлмэри ябуулхын тула тэрэ союзай болон республиканудай гүрэнэй засагай зургаануудые нэгэдүүлхэ арга олгобо. Эдэнэй хүсэлэл оролдолгонуудай үрэ дүнгүүд сентябрьда хүдэлмэрез эхилхэ дүрбэдэхи сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм.

Хилээмэн болон хилээмэнэй зүйлнүүдтэ шэнэ розничнэ сэнгүүдые тогтоохо тухай ондоо документ мүн лэ имэ ушартай тохёолдобо. Хилээмэнэй сэнгүүдые гурба дахин дээшэлүүлхэ тухай правительствын дурадхал абаhаар лэ баталагдаагүй.

Экономическа үшөө нэгэ хуулиин проектые — предприятинуудта, нэгэдэлнүүдтэ, эмхинүүдтэ налогуудые тохохо тухай хуулиин проектые зүбшэн хэлсэлгэ правительстватай хёморoo зүришэлдөөндэ үнгэрhэн байгаа.

Албанай хэрэгээр США болон Канадада ошожо ерэлгын дүнгүүд тухай, Варшавска Договорто хабаададаг гүрэнүүдэй Политическэ зүбшэлэлгын комитедэй зүблөөнэй дүнгүүд тухай СССР-эй Президент М. С. Горбачевой парламентаринарай урда хэhэн тоосоон hайн ёhо заншалай эхи табиба. Имэ уулзалганууд хойшодоо болож байха гэжэ этигэн найдажа байhанаа депутадууд мэдүүлээ. Хубилган шэнэдхэлгээр мүндэлhэн парламент ороной гадаадын политикын нүлөө ехэтэй хабаадагша болож байна гэжэ энэ ушар баталба.

Дүүрэхэ тээшээ сессиин хүдэлмэри улам эршэмтэйгээр ябуулагдаhан байгаа. Үшөө нэгэ хуушанай үри шэри үлэhэн байгаа. Хэблэл болон олониитэдэ мэдээсэлнүүдые тараадаг бусад хэрэгсэлнүүд тухай Хуулиин проект оло дахин зүбшэн хэлсэгдээ. Элдэб дурадхалнууд оруулагдаhан, заhабаринууд хэгдэhэн байгаа. Тиигэбэ яабашье, шэнэ хуули байгша оной августын 1-hээ хүсэндөө оруулагдажа, общество дотор олондо мэдээсэлгые, демократи үргэдхэлгые нилээд хүгжөөхэ арга олгохол.

Гурбадахи съездын бусад олон хуулинууд, шиидхэбэринүүд имэ уялга дүүргэхэ зэргэтэй. Тэрэнэй хүдэлмэрилhэн дүрбэн hарын туршада ороной нийтын ба экономическа хүгжэлтын үндэhэн шухала шэглэлнүүдээр хэдэн арбаад ехэ ехэ документнүүд баталагдан абтаа. Мүн лэ эды шэнээн шэнэ асуудалнууд удаадахи сесси дээрэ шиидхэгдэхэ ёhотой. Энээнэй тула депутадууд ехэ юумэ хэhэн, хэдэн Хуулиин проектнүүдые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэдэ табиhан байгаа.

Сессиин hүүлшын үдэр Верховно Совет союзна ба автономито республиканудай гүрэнэй засагай дээдын зургаануудта хандаhан Хандалга баталан абаба. Харилсаа холбоо тогтоохо талаар хамтын хүсэл эрмэлзэлтэй байhанаа мэдүүлхыень Союзай парламентаринар нүхэдөө уряалба. Эндэ шүүгдэгшэд, харшалуулагшад, гомодхогдогшод байха ёhогүй. Имагтал хамтаараа нэгэ нэгэеэ дэмжэбэл, маанадта тохёолдоhон хүшэр бэрхэшээлтэй харгы замые амжалтатайгаар гаталжа болоно.

[ТАСС].

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд

ТҮГЭСХЭХЫ ШАТАДАА ОРОБО

Гурбан үдэрэй турша соо забhарлалга хэhэнэй hүүлээр РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд хүдэлмэрез июниин 16-да үргэлжэлүүлбэ. Энэ забhарлалгын үе соо тэрээндэ хабаадагшад сагаа элдэб янзаар үнгэргөө. 800 гаран депутат гэртээ харижа, hунгагшадтаяа уулзаhан, нютагай ажабайдалай, мүн Бүхэроссин хуралдаанай ажал ябуулгын гол шухала асуудалнуудаар тэдэнэртэй зүбшэн хэлсэhэн байгаа. Үнгэрhэн гурбан үдэрэй туршада Верховно Соведэй гэшүүд республикын правительствын толгойлогшые, палатануудай хүтэлбэрилэгшэдые hунгаhан, сагүргэлжын комиссинуудые, комитедүүдые бүридүүлhэн, бусад асуудалнуудые шиидхэhэн байха юм.

Имэ забhарлалга ажал хэрэгтэнь, депутадуудта ашатай туhатай байба. Үглөөнэй заседани эдэбхитэй hайнаар эхилбэ. Сесси дээрэ hунгагдаhан РСФСР-эй Верховно Соведэй палатануудай хүтэлбэрилэгшэд баталагдаба.

Удаань депутадууд сүлөө hууринуудта парламентын гэшүүдые hунгажа захалба.

Түрүүлэгшээр hуугша— РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ **Б. Н. Ельцин** мүнөө болотор сүлөө байhан парламентын Түрүүлэгшын орлогшын тушаалда кандидатурануудые зүбшэн хэлсэжэ захалhан байгаа. Урда тээнь энэ тушаалда Москвагай университедэй лабораториие даагша **С. М. Шахрай** дурадхагдаа hэн. Энэнь хүн[...]дэй зүгhөө буруушаагдаагүй. Тиигэжэ тэрэнэй кандидатура нюусаар дуугаа үгэлгын списокто оруулагдаба.

РСФСР-эй Конституцида хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай зүблэхэ зүйлэй удаадахи асуудалые съезд зүбшэн хэлсэжэ захалба. Политическэ, социально-экономическа хубилалтануудые, хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдые Конституциин үндэhөөр хаража үзэхэ, РСФСР-эй шэнэ үндэhэн Хуулиие баталан абаха гэшэ тэрэнэй гол зорилго болоно гэжэ Россин Федерациин Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо **Б. М. Исаев** энээн тушаа хуулиин проектые дурадхахадаа хэлээ.

Дурадхагдаhан Хуулиин проектын гол дүримүүдтэ элидхэлшэ дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ. Россин Федерациин Конституциин 6-дахи, 7-дохи статьянуудые хубилгаха дурадхалнууд оруулагдаhан байна.

Эсэсэй эсэстэ депутадууд РСФСР-эй Конституцида хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые оруулха тухай РСФСР-эй хуулиин проектые Конституционно комиссида табиха гэhэн тогтоол абаба.

РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съездын хүдэлмэри дүүрэхэ тээшээ болобо. Эгээл имэhээ тэдэнэр хүдэлмэрез улам эршэмтэйгээр ябуулна. Тиигэжэ июниин 17-ной үдэр депутадууд амарангүй, Россин хуралдаанай ажал ябуулгада тохёолдожо байhан элдэб асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Парламентын хуули гаргадаг ажал ябуулгын гол шухала хараа зорилгонууд тухай эгээл элдэб hанамжануудаа хэлэhэн байгаа.

Үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүд заримдаа хэмhээ хэтэржэ, хангалтагүй болодог байба гэжэ түрүүлэгшээр hуугша **Р. И. Хасбулатов** зал соо hуугшадта нэгэнтэ бэшэ хандаха ушартай болобо.

Ута унжагай арсалдаата хөөрэлдөөнүүдэй hүүлээр депутадууд энэ документээр хараалагдаhан РСФСР-эй Хуулиин актнуудай проектнүүдые бэлдэхэ гэhэн РСФСР-эй Верховно Соведэй даалгабари тухай съездын тогтоолые үндэhэ hуури болгон абаhан байгаа.

Россин Федерациин арадай депутадай статусые зүбшэн хэлсэлгээр заседани дүүрэбэ. Үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдэй үедэ элдэб дурадхалнууд оруулагдаа.

Съезд хүдэлмэрез июниин 18-да үргэлжэлүүлбэ.

[ТАСС].

ДЕЛЕГАЦИНУУДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭДЭЙ СОВЕДЭЙ ЗАСЕДАНИ

Июниин 19-дэ нээгдэхэ Россин партийна конференцидэ хабаадахаяа ерэhэн РСФСР-эй хизаарай болон областной партийна организацинуудай делегацинуудай түлөөлэгшэдэй соведэй заседани М. С. Горбачёвой түрүүлэлгэ доро июниин 16-да болобо. Конференциин зүблэхэ зүйл, хүдэлмэриин гурим ба регламент тушаа дурадхалнууд зохёогдоо, бусад зарим асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар, КПСС-эй ЦК-гай Россин бюрогой болон Россин партийна конференцидэ бэлэдхэлэй комитедэй гэшүүд заседанида хабаадаба.

СУГЛУУЛБАРИ ХЭБЛЭГДЭЭ

СССР-эй Президент, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой 1990 оной апрелиин 25—27-до Свердловско область ошоhон тухай материалнуудай суглуулбариие Политическэ литературын хэблэл барлажа гаргаба. Областиин ажалшадай түлөөлэгшэдтэй уулзалганууд дээрэ хэлэгдэhэн үгэнүүд, «Правда» газетын ба ТАСС-ай материалнуудаар бэлдэгдэhэн уулзалганууд болон хөөрэлдөөнүүд тухай репортажнууд тэрээндэ оруулагдаа.

[ТАСС].

УНЖАГАЙРШАhАН ХАРАЛГА

Репортаж

Үнгэрhэн неделиин тэн багаар Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын Ключи hууринай эбэртэ бодо мал шахан таргалуулдаг бааза дээрэ ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай эрдэмэй-үйлэдбэриин «Овцеводство» системэдэ ородог ажахынуудай забайкалиин нарин ноохото үүлтэрэй буряад түхэлэй хонидой түрүүшын выставкэ-аукцион үнгэргэгдэhэн байна. Эндэ Хэжэнгын районой Загаhатын, Хориин районой Анаагай совхозуудhаа, Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозhоо, Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыhаа дүн хамта 40 хуса, 170 эрэ хуса хурьгад, 1700 эмэ түлгэнүүд, 1500 эхэ хонид олоной үзэмжэдэ табигдан харуулагдаа. Тэрэ тоодо Загаhатын совхоз 10 толгой хуса, 50 толгой хуса хурьгад, 500 эмэ түлгэ, 500 эхэ хонидые асарhан байха юм. Мүн тэды толгой хонидые Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз асараа. Ивалгын туршалга - үйлэдбэриин ажахыhаа 20 хуса, 50 хуса хурьгад, 500 эмэ түлгэ, 500 эхэ хонид харуулагдаа. hүүлдэнь хоёрдохи үдэрынь эдэ хонид аукционой сэнгээр республикын ажахынуудта худалдагдаhан байна.

Энэ нэгэдэхи выставкэ-аукционие нээлгэдэ Буряадай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлгын институдай директор, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Б. И. Николаев оролто үгэ хэлэхэдээ, хоёр үдэр соо болохо харалгын түсэбтэй суглараагшадые танилсуулба. hүүлдэнь эрдэмэй - үйлэдбэриин «Овцеводство» системын үүргэ тухай тогтоhон байна. Энэ системэдэ республикын оройдоол долоон ажахы ородог юм. Жэшээлхэдэ, Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахы, үүлтэртэ хонидые үсхэбэрилдэг Загаhатын совхоз, Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз, Зэдын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз, Хориин районой Анаагай, Ивалгын районой «Заветы Ильича», Хурамхаанай совхозууд болоно. Системын гол үүргэнь юун болоноб гэхэдэ, эдэ ажахынууд хонидойнгоо тоо толгойень хараалагдаhан хэмжээнhээ олон болгонгүйгөөр, эршэтэй арга нүхэсэлнүүдые үргэнөөр хэрэглэhэнэй ашаар энэ hалбарииhаа абтадаг валова продукци үйлэдбэрилгые хараа байса дээшэлүүлхэ аргатай байhыень гэршэлжэ шадаа. «Овцеводство» гэhэн системэдэ ородог эдэ колхоз, совхозууд 1988 оной эхиндэ бүхыдөө 137,5 мянган хонитой байhан hаа, харин мүнөө жэлдэ тэрэнээ 118,4 мянганда хүргэhэн байха юм. 1987 ондо 142 мянган хониной толгой бүриhөөнь дунда зэргээр 1,5 килограмм ноохо, (сэбэр утаhанайнь гарасаар) абадаг байбал, 1989 оной дүнгөөр 126,9 мянган хонидой толгой бүриhөөнь 1,8 килограмм ноохо хайшалаа. Хурьган бүхэнэйнь шэгнүүрые эхэhээнь hалгаахадаа, 0,9—1,0 килограммаар дээшэлүүлжэ шадаа. Ноохо үйлэдбэрилгые 313 килограммаар, мяха абалгые 1091 килограммаар дээшэлүүлhэн, ашаг олзо оруулалгые 3 мянга 180 түхэригөөр нэмээhэн, ашаг үрэ үгэсыень 34,8 процентээр дээшэлүүлhэн байха юм.

Саашань нүхэр Николаев хонидойнгоо тоо толгойень олон болгонгүйгөөр, тэдэнэйнгээ ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ аргын бии байhан тухай дэлгэрэнгыгээр тогтобо.

hүүлдэнь эрдэмэй-үйлэдбэриин системэдэ ородог ажахынуудай түлөөлэгшэд выставкэ-аукционой туг үргөө. Удаань институдай НТИ болон пропагандын бүлэгые даагша В. В. Савинова эндэ суглараагшадые соёлой талаар хангаха программатай танилсуулаа.

Бүхэсоюзна ветеринарна академиин багша Н. Д. Цырендондоков үгэ абахадаа, забайкалиин нарин ноохото буряад түхэлэй хонидые бии болгоходонь, гүрэнэй комиссиин түрүүлэгшэ байhанаа, мүн имэ богонихон болзор соо республикын хонишодой, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй түйлэhэн амжалта тушаа тогтожо, суглараагшадые энэ үрэ дүнгүүдээрнь амаршалаа.

Удаань ВАСХНИЛ-ай Сибириин отделениин эрдэмтэ-секретарь П. И. Ерохин үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри дээрэ тогтожо хэлэhэн байна.

Тэрэнэй hүүлээр выставкэ-аукциондо суглараагшад ажахынуудай асарhан хонидтойнь, мүн энэ hалбариин хүгжэлтые харуулhан тусхай стенднүүдтэйнь танилсаба. Эндэ институдай хонин ажалай лабораториие даагша, хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Ю. М. Наhаев, Ивалгын ОПХ-гай директор Л. Л. Бурков, энэл ажахын ахамад экономист Д. Д. Дамдинов, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, КПСС-эй XXVIII съездын делегат Г. И. Прокосов, Загаhатын совхозой ахамад зоотехник А. А. Хаданов гэгшэд тайлбаринуудые үгөө.

Үдэhөө хойшо Улаан-Үдын гүрэнэй филармониин бүлэг артистнууд эндэ ерэжэ, концерт-наада харуулха хэлсээ баталhан аад, тэдэнэрынь ерэнгүйгөөр, үдэшын 6 час болотор хүн зониие дэмыдэ хүлеэлгээ.

Үглөөдэрынь бүхэли үдэрөө худалдаа наймаан үргэлжэлhэн байна. Ажахынуудhаа асарагдаhан хонид ехэл үнэтэйгөөр худалдагдаа. hайн шанартай, ашаг шэмэтэй хусануудые, хуса хурьгадые, эмэ түлгэнүүдые, эхэ хонидые абаха дуратайшуул сэн хаялсажа, ана-мана буляалдаhан байха юм.

Энэ түрүүшынхеэ үнгэргэгдэhэн аукцион-харалга ехэл унжагайгаар, эмхидхэлгүйгөөр үнгэрөө гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Нэгэ үдэр соо үнгэргэгдэхөөр энэ выставкэ сүлөөгүй үе сагта хоёр үдэрэй туршада дэмыдэ унжагайруулhаниинь хайшаа юм? Энээндэ саашадаа анхархаар гэшэ ха.

Д. ДОНДОКОВ.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Публицистын дэбтэрhээ

ГОЛ ШЭГЛЭЛЭЭ АЛДААГҮЙ hАА…

Хубилган шэнэдхэлгын соносхогдоhоор табан жэл үнгэрөө. Энэ хугасаа соо бидэ айхабтар ута, ехэ зам гаталаабди, ухаан бодолдомнай, бодото ажабайдалдамнай горитой хубилалтанууд болоо, урдань ой ухаандамнай орошо-гүй үйлэ хэрэгүүд ушараа. Манай обществын замда ушарhан дутуу дунданууд мүнөөл тодорон харагдажа, хойшолонгуудынь заримдаа ойгоргүй хүндэ хүшэр байжа, зүрилдөөнүүд оройдоо дабагдашагүй мэтээр hанагдана.

Хараад үзыт даа. Экономикодошье, социальна hалбаридашье, ажабайдалаймнай бүхы хубинуудта юумэн хуу доройтожо, муу боложо байhандал үзэгдэнэ гээшэ ааб даа. Хэзээдэшье hалашагүй мэтээр hанагдаhан хани барисаамнай «нацинууд хоорондын харилсаанууд» гээд нэрлэгдэдэг болоо, арадуудай хоорондо зүришэлдөөнүүд дэлгэржэ, шуhан адхараа. Хараха янзада юумэн хуу hандаржа, hалажа байhандал болохо юм.

Зүгөөр бүхы юумэн хуу муу гэбэлнай горитой алдуу болохо. Шэнэ түхэлэй Советүүд гол түлэб бүридхэгдөө, экономикодо эрид хубилалтануудые түйлаха талаар горитой хэмжээнүүд абтаа, демократи, мүн баhа боложо байhан юумэн тухай олондо мэдээсэлгэ дэлгэрээ, политическэ байгууламжада ехэ хубилалтанууд болоо, албан хойрог, захиран-зонхилхы шэнжэ шанартай захиргаание хубилгаха талаар алхамууд хэгдээ.

Мүн тиихэдэ Коммунис парти хедаа манай обществын хүтэлбэрилхы ба шэглүүлхы гол хүсэн гэhэн дүрим СССР-эй Конституци сооhоо гаргагдажа, олон партийна байгууламжа мүндэлхэ аргатай болобо.

Имэ оршон байдалда манай парти доторшье хубилган шэнэдхэлгын hэбшээн улам эршэтэй болоно. Сэхыень хэлэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай апрелиин (1985 он) Пленум, партиин XXVII съезд дээрэ хубилган шэнэдхэлгэ соносхоhон аад, партимнай өөрынгөө доторой байдал хубилгаха хүдэлмэри дан удаан саг соо мүртэйгөөр ябуулжа шадаагүй байгаа. Иигэжэ нэрэ хүндэнь буураhан, олон алдуунууд гаргагдаhан юм гээд тэмдэглэбэл, алдуу гарахагүй хаш.

Тиимэhээ мүнөөдэр нээгдэхээ байhан Россин коммунистнуудай конференци тон шухала удха шанартай үйлэ хэрэг мүн. Юуб гэхэдэ, Советскэ Союзай Коммунис партиин диилэнхи ехэ хуби болохо Россин коммунистнуудай абаhан шиидхэбэриhээ манай Ленинэй партиин ерээдүй горитойгоор дулдыдаха бшуу.

Харин тус конференци дээрэ фракционно ябуулга хэгдэхэдээшье магадгүй гэжэ hанахаар байна. Гадна КПСС-эй ЦК-гай Россин бюрогой тоосоое хүн зон ямараар угтаха гээшэб гэжэ hанаагаа зобохоор. Юуб гэхэдэ, тус бюрогой нүлөөе бидэнэр бултадаа балай мэдэрээгүйбди.

Тиигээдшье Россин Коммунис партиин бии болгогдоо hаань, КПСС-эй ерээдүйн байгууламжа ямар байха болоно гээшэб? Бэеэ дааhан олон партинуудай нэгэдэл болохо гү, али ямар нэгэ ондоо түхэл маяг олдохо гү,—уридшалан хэлэхэнь бэрхэтэй. Харин КПСС-эй нэгэн бүхэли бэшэ болоо hаань, орон соомнай ямар байдалай тогтохо байhаниие уридшалан тодорхойлхын аргагүй байна.

Тэрэл зуура манай Россин баян дэлгэр республикада хэды шэнээн олон шиидхэгдээгүй асуудалнуудай бии байhаниинь тодороо. РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд дээрэ боложо байhан үйлэ хэрэгүүд энэ hанамжын зүб байhаниие гэршэлэн харуулба.

Эдэ бүгэдэhөө уламжалан, бодоод үзэхэдэ, Россин коммунистнуудай конференциhээ юу хүлеэхэ болоно гээшэбибди?

Нэн түрүүн, бэеэ дааhан Россин Коммунис парти бии болгохо талаар шиидхэбэри абахадаа, Москвада мүнөөдэр суглараhан делегадууд КПСС-эй ерээдүй тухай, тэрэнэй баhа нэгэдэл тухай бодохо, ямар түхэл маягтай байха байhаниинь шадаа hаа тодорхойлхо, энэ талаар ямар нэгэ хараа бодолтойгоор партиин XXVIII съездые угтаха гээшэ шухала гээд hанахаар байна.

Хоёрдохёор, Россин Коммунис партиин Устав болон Программа соо манай республикын олонациональна шэнжэ тон hайнаар хараада абтаhан байха зэргэтэй.

Гурбадахяар, Совет ороной адли эрхэтэи республикануудай дунда Россин эзэлхэ бодото hуури тодорхойлхо гээшэ баhал шухала гээд hанагдана. Юуб гэхэдэ, энэ талаар ямар хэлбэритэй шиидхэбэриин абтаhанhаа бүхыдөө Совет Социалис Республикануудай Союзай хуби заяан дулдыдаха болоно бшуу.

Иигээд лэ бүхы асуудалнууд хойно хойноhоо бэе бэедээ улхэлдэн, бодоод үзэхэ бүри орёо болоходол гэнэ. Экономикодо, социальна hалбарида хабаатай асуудалнуудаар абтаhан шиидхэбэри бүхэн— алишье талаhаань абажа хараха болоо hаа, манай ороной хуби заяанда, совет хүн бүхэнэй хуби заяанда заал hаа, бага гү, али ехэ нүлөө үзүүлхэ байна.

Тиимэhээ Россие hэргээхэ, бэеэ дааhан байдалтай болгохо, бии байhан бүхы баялигаа өөhэдөө эдлэхэ тухай хии хооhоор, hайнаар бодожо үзэнгүй хашхарха, шашаха, шалиха бэшэ, харин манай хуби заяан бусад арадуудай хуби заяантай, аша туhатай нягта холбоотой, таhаршагүйгөөр бэе бэедээ «уяатай» гээд ходо hанаха, хара амин тухайгаа гансал бодонгүй, тодорхой зүб шиидхэбэриин тус конференци дээрэ абтахынь тулада тэмсэхэ гээшэ бодото коммунистнуудай нэрэ хүндын хэрэг гээд hанагдана.

Саашань хэлэхэдэ, Россин республикын бүридэлдэ орodог автономинуудай эзэлхэ hуури, тэдэнэрэй бэеэ дааhан байдал тухай асуудал конференциин үедэ баhа зүбшэн хэлсэгдэхэ байха. Бүхыдөө ороноймнай эрхэ байдалда таарамаар олонациональна гүрэнэй байгууламжа манай Россида мүндэлхэ аалам? Имэ хараа бодол конференцидэ хабаадагшад баримталха зэргэтэй гээд hанахаар.

Энээнhээ уламжалан хэлэхэдэ, шэнээр мүндэлhэн Россин Коммунис парти манай КПСС-ые олонои дунда урдань хүндэгүй болгоhон бүхы юумэнhээ сүлөөлхые оролдохо болоно. Тиихэдээ байгууламжын түхэл маяг тухай наринаар бодомжолхо гээшэ шухала байгаа. Теэд мүнөө болохоёо байгаа конференци энэ асуудал шиидхэжэ шадахагүйнь хаш даа. Партиингаа байгууламжа нарижуулан hайжаруулха талаар Россин коммунистнууд саашадаа горитой хүдэлмэри ябуулха байха гэжэ hанагдана.

Манай шэнэ парти өөртэнь хабаагүй уялгануудhаа сүлөө байжа, политическэ бодото манлай боложо шадаха ааба гээд найдаха байнабди. Тиимэ байхынь тулада Россин Коммунис партиие бодото политическэ парти болгохые, барижа байhан засагаа хамгаалжа, гарhаа алдахагүй парти болгохые оролдохо гээшэ делегадуудай онсо уялгануудай нэгэн болохо байна.

Эдэ бүгэдэ тон шухала. Зүгөөр үшөө нэгэ гол юумэн бии. Юуб гэхэдэ, демократическа, марксистска болон КПСС-эй ЦК-гай Платформонуудые баримталагшадай хоорондо тэмсэл болоод, Россин Компартиин, ерээдүй, байгууламжа, түхэл маяг, хараа шэглэл, үзэл суртал тухай асуудал мартагдажа болохо.

Имэ юумэнэй ушараа hаань, республикануудай, хизаарнуудай, областьнуудай партийна организацинуудай делегаци бүхэнэй хэр нэгэ хараа бодолтой, тэрэ хараа бодолоо хамгаалдаг байhанhаань ехэ юумэн дулдыдаха бшуу.

Жэшээ хэлээ hаа, РСФСР-эй Верховно Соведэй гэшүүдтэ кандидадуудые дэбжүүлхэдээ, Кемеровын, Ленинградай болоод зарим бусад депутацинуудай гэшүүдэй эбгүй, үгээ хоорондоо ойлголсодоггүй байhаниинь гансата харагдажа, шагнажа hуухада аягүй, үнэхөөрөө Верховно Соведэй гэшүүн боломоор хүниие hунгаха байhаниинь hэжэглэхээр байгаа бэлэй. Тиимэhээ уридшалан хамтын хараа шэглэлтэй байха, тэрэнээ бодото дээрэнь бэелүүлхэ гээшэ айхабтар шухала.

Россин коммунистнуудай конференци болон партиин XXVIII съезд дээрэ парти дотор улам элеэр харагдажа байhан элдэб хүсэнүүдэй бэе бэеhээ холодон амяарлалга тухай асуудал өөрын hуури олохо байха. Тиихэдээ манай партиин гол хараа шугам баримталдаггүй зонhоо зэргэнүүдээ сүлөөлхэ гэhэн хараа бодолой тон шухала байhан эли гээд hанагдана. Юуб гэхэдэ, тад ондоо, социалис үзэл сурталда харша бодолтой зон улаан билет хармаан соогоо хэhэн зандаа ха юм.

Эндэ хуушан юумэ баримталдаг, албан хойрог ябадал гаргадаг, партиие хубиингаа аша туhада хэрэглэдэг, юун бологшо ааб даа гэжэ хүлеэгээд ябадаг коммунистнууд тухай асуудал баhал шухала удха шанартай. Эдэнэртэй тэмсэл фракционернүүдтэй тэмсэлhээ бүри хүндэ баймаар ха юм. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, коммунистнуудай зүбшэн хэлсэхэ, шиидхэхэ асуудалнууд олон.

Мүнөөдэр нээгдэхээ байhан конференци дээрэ Россин коммунистнуудай hунгаhан түлөөлэгшэд гол шэглэлээ тодорхойлоод, тэрэнээ алданагүй баримталаа hаа, олон юумэ шиидхэжэ шадаха гэжэ hанагдана. Тиимэhээ Россин коммунистнуудай конференцидэ амжалта хүсэе.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

КОММУНИСТ ТУХАЙ хөөрөөн

ЭДЭБХИТЭДЭЙ НЭГЭ…

Бүри жараад онуудhаа захалжа, Захааминай районой суутай коммунистнуудай дунда Михайловкын совхозой алдарта хонишон Илларион Иванович Яньков нэрлэгдэжэ эхилhэн юм. Энэ нүхэртэй жараад онуудай тэн багаар танилсаа бэлэйбди. Илларион Иванович тэрэ үедэ хадалиг Захааминай байгаалиин хүндэ хүшэр уларилай эрхэ байдалдашье 100 эхэ хонин бүриhөө 100 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ, тобир тэргэнээр ажахыдаа тушааажа болохо байна гэжэ бодото ажалаараа эгээ түрүүлэн харуулаа hэн.

1967 ондо нүхэр Яньков районой түрүүшын зуутан хонишон болобо. Тэрэ гэhээр лэ Зэдэ голой эрьедэхи Бэгэ-Бордошын эхэ хонидой отарын байрада айлшад таhалдахаяа болёо бэлэй. Тон ажалша, hүбэлгэн ухаатай Илларион Ивановичын дүй дүршэлтэй, холын хараатай бодомжонуудтай танилсахаяа, халан абахаяа районой бүхы ажахынуудай хонишод, хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ходо ерэдэг байбэ.

Ахалагша хонишон яhала hайн модошо дархан, барилгашан байhан хадаа нэн түрүүн хонидойнгоо далые, хашаа хорёое үргэдхэжэ, хэдэн таhалганuудтайгаар бүхэ бэхеэр барилhан юм. Хурьгалhан хонидые түрүүшын хэдэн үдэрнүүдтэ түлнүүдтэйнь суг байлгаха таhалгануудай эрьенэгүүдые дархалаа hэн.

Үбhэ, зелёнко, hолоомо гэхэ мэтын тэжээлые өөрөө үбhэшэдэй звеное толгойлоод, саг болзортонь эрхим шэмэтэйгээр бэлэдхэжэ абадаг болобо. Илангаяа хурьгадай, түрэхэ болоhон хонидой тэжээлэй шанарта онсо анхаралаа табидаг hэн. Залуу ногоо хүхэ зандань ехээр бэлэдхэжэ абахые оролдодог байгаа. Хони, хурьгадта эдюулхэ минеральна тэжээлнэбшэhэтэй мүшэр, хөө, мел гэхэ мэтые горитойгоор бэлэдхэдэг байба. Хонидоо уhаар таhалдуулхагүйн тула өөрынгөө хүсөөр гүнзэгы уhатай худаг малтаба.

— Нэгэшье үдэр хонидой амые ангаагаа hааш, тэдэ тэрэ дороо турашадаг, ноохониинь муугаар ургадаг юм,— гэжэ Илларион Иванович ерэhэн айлшадтаа ехээр захидаг бэлэй.

Мүнөө Илларион Иванович 30 жэлэй шахуу партийна стажтай болонхой. Тэрэ hаяшаг Закаменск городто түрэлнүүдтээ айлшаар ерээд ябахадаа: «Минии ажалай дүй дүршэл тухай аяар 23 жэлэй саада тээ таһнай районой газетэдэ бэшэhэн нэгэ хуудаhан статьяе мүнөө болотор наринаар хадагалжа, айлшадтаа уншуулжа байдагби»,— гэжэ нүхэдэйнгөө дунда омогорхон хөөрөө hэн.

Ажабайдалдаа эдэбхи ехэтэй энэ нүхэр колхоз-совхозой үйлэдбэри дээрэ үнэн сэхээр хүдэлhөөр 47 жэл болобо. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай гал халуун 1943 ондо арбан гурбатай хүбүүн түрэл Михайловкынгаа колхоздо элдэб ажал хэдэг болобо. hүүлээрнь Алас-Дурна зүгэй сэрэгэй округто гурбан жэлэй туршада алба хэбэ. Сэрэгhээ табигдажа, нютагаа ерэмсээрээ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша адуушанаар, хожомынь таряашадай бригадын бригадираар, hү hаалиин фермые даагшаар хүдэлбэ. Тиигэхэ үедэ колхозой хонин ажал тон доройтонги, гансал гарзаhаа ондоо юушье үгэдэггүй байгаа бэлэй.

Коммунис партиин гэшүүн болоhон хадаа Илларион Иванович хонин ажалаа hэргээхэ, олзотой болгохо тухай элдэб сугланууд дээрэ хэлэдэг, хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй урда шанга эрилтэ табидаг болоо hэн. 1960 ондо колхозой правлени нүхэр Яньковто эхэ хонидой нэгэ отара өөрөө даажа абыш гэжэ дурадхаба.

Тэрэ гэhээр hаа болоо[д] … шодой бригадые … гаар хүтэлбэрилоо. … 100 эхэ хонин бүхэнhөө … хурьгадые түлжүүл[жэ] … хайшалха түсэбөө … гэжэ байгаа. Тэрэнэй … шалые … ажалыень hажаажа … рэл совхозойнь болон … Үлэгшэнэй, Хамнинн … нуудай олон хонишод … нэрэ зэргэтэй болобо…

Михайловкын Очир… нова, Үлэгшэнэй Пүрбэ… рановин Намсараев, … Елена Ринчиновна Норбо… оргий Галданович Базаров… шэд Илларион Иванович… ковой hүүлээр 100 эх[э] … бүриhөө 100 хурьга абаж[а] … жүүлбэ. «Захааминай … хонишодой эхи табиhан … нүхэр Яньковые … ямаршье алдуу болохо…

Ажалдаа ходо … гаар хүдэлжэ абаhан … лөө Илларион Иванович … түрыннгөө үндэр … — Ажалай Улаан Тугай … до, «Ажалдаа шалгаргаhан … лөө», «Шэн габьяагай … түлөө» медальнуудаар … юм. ВДНХ-гай хэдэн … олон Хүндэлэлэй грамот[а] … даар шагнагдаhан.

Хэдэн жэлэй урда … жэ байhан хонидойнгоо … рые Иван хүбүүндээ … өөрөө нэгэдэх гарай … — hурган хүмүүжүүлхэ … бо. Бригадын хурьгадай … жа түлжүүлхэ арбан … табан жэлэйнгээ түсэбөө … дүүргэбэ. Нэмэлтэ … ха табан жэлэй түсэб 112 … цент дүүргэгдэв, hоо… шалха, гүрэдэ тушаах … шье дүүргэгдэжэ. … олоной нэрлэгдэhэн … ковтой бригада … гоо түрүүлэн, дааж… 600 шахуу эхэ хонин … хурьга абаад, бүри … нөөр, тобир … жүүлжэ байна. 100 … бүхэнhээ тоолоходо, 102 … ган абтаа.

Илларион Ивановичын … шон болоhоор 30 жэлэй … рель нара соо … энэл жэлдэ наhанайнь 60 … ой тэмдэглэгдэхэ. … Илларион Иванович … амаралтада гарабаб … hула табид… сэ ехэтэй, … тэй байhан … жэл соо отара … жэ, жэлдэ … шье туhалхаа…

Михайловкын совхозой … тийна эхин организацин … мунистнуудай Илларион … Яньковые областной XXV… конференцидэ делегат… гэн дуугаар hунгаа… зүб юумэ хэжэ hэн. … түрые районой «Агро…» … гэжэ үйлэдбэрин … Михайловкын хамhабарин … гуулин коммунистнууд … hэн. Нүхэр Яньков районой … лон республикын … конференцинүүдтэ, … лэй суглаануудта … дахин хабаадалсаhан … хала асуудалнуудые … сэхэдэ, ехэ дуй … болонхой. Тиимэhээ … доод байhан хүшэр … далhаа харахаа … амжалтатайгаар … омог зориггоор … hэн.

И. ПОЛОМОШНОВА,
районой «Ажалай туг» газетын худөө ажахын таhагай хүдэлмэрилэгшэ.
М. ГОНЧИКОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. И. Яньков.
Б. ТАБДАЕВАЙ фото.

Гол hалбаримнай—хонин ажал

АРА-БУЛАГАЙХИД ТУХА СҮЛӨӨГҮЙ

Мүнхэ ногоон нарhан тужын үбэрэй жалгын хормойдо, Ара-Булаг гэжэ нэршэhэн налгай hайхан газарта Хориин совхозой ахалагша хонишон Баир Тобоевой эхэ хонидой отарын үбэлэйнь бууса оршодог юм.

— Иишэмнай тунга ногоотой, хоолтой хагдатай, тунгалаг сэбэр уhатай газар болоно даа. Энэ жэлдэ хабарнай ехэл дулааханаар хүрэжэ ерэбэ. Ажалнайшье урагшатай ябажа байна,— гэжэ Баир Жалбаевич хөөрөөгөө эхилнэ.

Хонидоймнай толгой бүриhөөнь түл абтаал даа. Абаhан хурьгаднай бултадаа эртын гэхэдэ, алдуу болохогүй. Мүнөө үдэртөө тэдэнээ хорёо соогуураа гаргажа, эдеэлүүлнэбди. Эхэнүүдтээ суглаа ябана,— гэжэ сакманщигаар хонишодто туhалхаяа ерэhэн Олег Раднаев ахалагша хонишоной хөөрөөе үргэлжэлүүлнэ.

— Январь соо абтаhан хурьгадаймнай нэгэ зариманиинь хорёод шахуу килограммда мүнөө хүрэхэ бээз гээд hанагдана. Тэрээнhээшье дээгүүр шэгнүүртэй хурьгад бии,— гэжэ Баярай hамган Светлана Прокопьевна мэдүүлбэ.

Ахалагша хонишон Б. Ж. Тобоевой бригадада дүн хамтадаа 508 толгой эхэ хонид даалгагданхай юм. Тэдэнhээ абтаhан хурьгад тобир түргэнөөр томо болгогдожо байна. Хонин hүрэгынь яhала хүсэ шадалтай. Тиимэhээ ноохошье, түлшье абаха даабаринуудаа тэдэнэр амжалтатай бэелүүлхэ ёhотой.

— Бидэнэр энэ жэлэйнгээ түсэбүүдые лаб лэ дүүргэхэбди. Нэмэлтэ шэгнүүр бүришье ехээр абахаар хэбэртэйбди. Хүдэлмэриингөө hайнаар ябажа байхада, hанаа сэдьхэлнайшье дүүрэн,— гэжэ Светлана Прокопьевна баяртайгаар хөөрэнэ.

Хоёр жэлэй саада тээ бидэ отара шадарайнгаа сабшалан өөр дээрээ даажа абаа hэмди. Тэрэмнай 49 гектар болодог юм. Энэ газараа бооринн хормойhоо бурьялан гараhан булагай уhаар ундалуулдагбди,— гэжэ хонишод хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

— Үбэлэй үедэ тошо тэндэнь бага зэргэ хүргөө hэмди. Хабарай игаабарита дулаан үдэрнүүдэй хүрэжэ ерэхэдэ тэрэмнай хайлажа, нуга сабшалан ундалуулаа, Энэмнай ногооной үндэhэндэ шэмэтэй байха ёhотой,— гэжэ совхозой ахамад инженер-мелиоратор И. И. Маркисеев хөөрэлдөөндэ хабаадалсана.

Ара-Булагай хонишод нарата үдэрнүүдые шадамаар хэрэглэн, сабшалан, бэлшээриеэ hайрамай уhаар ундалуулжа, үрдеэ. Иигэжэ энэ зундаа үбhэ ногооной баян ургаса хүряаха хэрэгтэнь ехэхэн нүлөө болохонь гээшэ. Эдэнэр сабшалан дээрээ наг шэбхэшье, минеральна үтэгжүүлгэшье хараалагдаhан соонь гаргаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хонишод 415 центнер сэл ногоон үбhэ өөhэдынгөө хүсөөр хүряажа абаhан байна. Тэрэнь үбэлэй хугасаа соо найдамтай тэжээл боложо үгөө юм.

Ахалагша хонишон Б. Ж. Тобоевой бригадынхид «МТЗ-50» түхэлэй мөөртэй тракортай, косилка болон тармууртай юм. Эдэ оньhон техникэнь ерэхэ хүряалгадаа түгэс бэлэн болгогдонхой.

Ара-Булагай хонишодой үбhэ хүряаха хэрэгтэнь үхибүүдынь мүнөө 9-дэхи класста hурадаг Олег хүбүүниинь, 11-дэхи ба 7-дохи классуудай Оюуна, Оксана басагадынь туhалалсаа.

— Олегнай тракторшье жолоодожо шададаг. Косилкааршье сабшажа, тармуураршье үбhэ суглуулжа hуранхай юм. Эсэгынгээ туhамэршэниинь болонхой даа. Дүрбэдэхидэ hурадаг Таня зундаа намтайгаа суглаа хонидоо харууhалалсадаг. Ехэ басагамнай харида хадамда гаранхай. Витя, Туяана хоёрнай hургуулида үшөө ороодүй. Бидэтнай үнэр баян, долоон үхибүүтэй айлайхи гээшэлди даа,— гэжэ Светлана Прокопьевна hүтэй халуухан сайгаа hамарха зуураа хэлэнэ.

— Үхибүүднай бултадаа буряад классуудта hурадаг юм. Түрэл хэлэн дээрээ тордиhогүйгөөр хөөрэдэг, уншадаг, бэшэдэг болонхой. Мүнөөмнай ямар hайн үе саг боложо байна гээшэб. Багашуулайнгаа буряадаараа hурадаг болоhондонь тон баяртайбди. Түрэл хэлээ мэдэхэгүй гээшэмнай түрхэмүүдээ таниха-гүй, уг гарбалаа мэдэхэгүй хэрэг болоно бэшэ гү,— гээд Баяр Тобоев нам тээшэ хандана.

Эбтэй, зетэй зуутан-хонишоной гэр бүлэ амжалта ехэтэйгээр хүдэлжэ, урдаа табигдаhан зорилгонуудаа жэншэдгүйгөөр бэелүүлхые оролдожо ябана. Сабшалан, бэлшээринүүдээ хонишодой ундалуулха хүдэлмэридэнь ажалай, дайнай болон партиин ветеран Мыжит Гомбоевич Ширапов зүбшэл заабари үгэжэ, туhаламжа үзүүлнэ. Заримдаа сүлөө сагтаа ерэжэ, hубаг хаанабуудаар hайрамай уhыень урадхуулан, газарыень уhалалсана.

Үбhэ ногооной баян ургаса бидэнэй гар соо гэжэ ойлгоhон хонишод зунай эдэ үдэрнүүдые ашагтайгаар хэрэглэхэ гэжэ хаба шадалаараа оролдон ажаллана.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Хориин район.

ПРОФСОЮЗУУД—ҮХИБҮҮДТЭ

«Чернобыльдохи АЭС-эй гэнэ усалай хойшолонгуудай нүлөөлhэн зонодо ажаhуудаг үхибүүдтэ туhалха хэмжээнүүд тухай» СССР-эй Президентын Указые бэелүүлхэ зуураа, предприятинуудай ажалша коллективүүдтэй зүбшэhэнэй ёhоор, профсоюзуудай республиканска соведүүд пионернүүдэй лагерьнуудта 160 мянга гаран путёвко үгөө юм гэжэ ВЦСПС-hээ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэhэн байна. Чернобылиин оршондохи нютагуудhаа самолёдууд, поездүүд, автобусууд үдэр бүри хэдэн зуугаад үхибүүдые ороной санаторинуудта, амаралтын байшангуудта, пионернүүдэй лагерьнуудта зөөнэ. Үхибүүдые хамгаалгын уласхоорондын үдэр Кавказай болон Крымэй, Таджикистанай ба Россин, Молдавиин болон Прибалтикын элүүржүүлгын газарнууд үүдэеэ сэлеэ hэн.

Энэ зундаа бүри олон багашуул түрэлхидтээ амарха байна. Гэнэ усалай болоhон нютагуудта ажаhуудаг 250 мянган шахуу хүнүүдые профсоюзуудай курортнууд хүлеэн абахаар бэлэн болонхой. Тэндэ мэргэжэлтэдэй хаpууhан доро аргалуулжа болохо юм. Юуб гэбэл, эдэ элүүржүүлгын газарнуудта эмнэлгын тусхай түбүүд байгуулагдахаар хараалагданхай.

Чернобыльдохи гэнэ усалhаа хохидоhон хүнүүдые гансашье союзай курортнууд хүлеэнэ бэшэ. Жэшээнь, 1 мянган совет эрхэтэдые амаржа аргалуулхыень Кубын правительство уринхай. Хожомоо энэ тоо 30 ба тэрээнhээ дээшэ мянганда хүргэгдэхөөр хараалагдана.

Аргалуулагшадые эдеэ хоолоор хангалгада хэгдэхэ гаргашануудые ехэ болгохо, үхибүүдтэ түлбэригүй путёвконуудые үгэхэ эрхэ профсоюзуудай соведүүдтэ үгтэнхэй. Энэ зорилгоор 150 миллион түхэриг hомологдонхой.

Ойрын хоёр-гурбан жэлдэ шиидхэгдэхэ ёhотой эгээл шухала асуудал гэбэл, тусхай шэглэлтэй шэнэ эмхи зургаануудай барилгые хурдадхаха хэрэгтэй. Хохидоhон хүнүүдые мүнөө бии байhан элүүржүүлгын газарнуудта аргалха хэрэгые эмхидхэхэ гээшэ саг зуурын хэрэг, юуб гэбэл, ороной бусад нютагуудай хүн зоной амарха ёhотой путёвконууд тэдэнэртэ үгтэнэ бшуу. 1990—1992 онуудта профсоюзуудай мүнгэн зөөреэр 1300 хүнэй hууритай санаторно-курортно эмхи зургаанууд ашаглалгада оруулагдаха юм. Теэд энэмнай далайн дуhал уhантай адли ааб даа. Барилгые түргэдхэхын тула барилгын эмхи зургаанудай, министерствэнүүд ба албан зургаануудай зүгhөө туhаламжа хэрэгтэй. Тиигээгүй hаа, хэдэн зуугаад, мянгаад манай үхибүүд хойшодоошье амаралтаяа гэртээ, далайhаа, байгаалиhаа холо үнгэргэхэ баатай болохол.

Р. КАРЯКИН,
ТАСС-ай корр.

Москва.

Ажабайдалаймнай баримтанууд

ОМОГОРХОЛ ТҮРҮҮЛhЭН ХУБИЛАЛТАНУУД

Саhан дуулгата Зүүн-Саяанай шобхо үндэр оройтой уулануудай нэгэн — Алтан-Мундаргын хойморто оршодг Хойто-Гол тосхон Туранай совхозой түб hуурииниинь юм. hүүлэй жэлнүүдтэ гансашье энэ hууринда бэшэ, бүхы ажахыдань эрид хубилалтанууд болоно.

Илангаяа совхозой экономико хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэжэ, улам бэхижэнэ. Жэшээлбэл, hүүлэй 9 жэлэй туршада үнеэн бүхэнэйнь hү шэмэ 2,5 дахин дээшэлээ. Хэрбээ 1980 ондо ажахын hаалишад үнеэн бүриhөө 999 килограмм hү абадаг байhан hаа, нёдондо, урзанда жэлнүүдтэ 2600—2650 килограммда хүргэhэн байна. Энэ хугасаа соо бүхыдөө үйлэдбэрилэгдэhэн hүнэйнь хэмжээн 1247 центнерhээ 4389 центнер хүрэтэрөө, харин мяхан 1348 центнерhээ 4389 центнер хүрэтэрөө дээшэлбэ. Тиихэдэ энэ үе соо газар таряаланайнь ашаг шэмэ горитойгоор нэмэhэн байна. Тусхайлбал, совхозой таряашад ороohото ургамалнуудайнгаа ургасые гектарай 11 центнерhээ 17,6 центнертэ хүргөө. Хэрбээ тус ажахы 1980 ондо 327 мянган түхэриг үри шэритэй гараhан hаа, 1988 ондо 525 мянган түхэригэй олзотойгоор жэлээ түгэсхөө. Нёдондонойнь дүнгүүд урзандаhайхиhаа бага бэшэ юм.

Эдэ бүхы амжалта нэн түрүүлэн оролдосотой, бэлигтэй, шадабаритай хүнүүдэй алтан гараар бүридүүлэгдээ. Имэ түрүүшүүл олон. Тэдэнэй нэгэн болохо Г. Г. Паданов байгша ондо Ленинэй орденоор шагнагдаа hэн. Нютаг нугадаа эрхим ажалаараа суурхаhан энэ нүхэрэймнай даадаг гүүртэдэ үнеэн бүриhөө тугал түлжүүлэгдэжэ, гарза хоролтогүй ондо оруулагдаа. Тугал абажа эхэнүүдтэнь хүхүүлжэ томо болгодог энэ гүүртын малшад бүрүү, тугалнуудайнгаа шэгнүүрые жэлдээ сүүдхын дунда зэргээр 900 граммаар, харин зунай бэлшээриин үедэ 1200 граммаар нэмэдэг байна. Тиихэдэ совхозой түрүү hаалишадай нэгэн Г. Д. Игнаева нёдондо үнеэн бүриhөө 3000 гаран килограмм hү абаа. Тэрэшэлэн дүршэлтэй механизаторнууд В. А. Шилков, Р. С. Халхаев гэгшэд үндэр амжалта түйлэнэ.

Энэ ажахыда түрүүшүүлэй алдар солодо зорюулжа, соёлой байшан соо уран зохёолой-хүгжэмтэ үдэшэнүүд эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдэдэг болонхой.

Совхозой үйлэдбэриин hалбаринуудай улам хүгжөөгдэжэ, бэхижэжэ захалхадал тосхоной шэг шарай хубилжа, орхигдон алдаhан соёлынь шэнэ хүсэ нэмэбэ. Тодорхойлбол, хоёр жэлэй саада тээ совхоздо соёлой байшан шэнээр баригдажа ашаглагдаа hэн. Энэ байшангай газаа талыень нютагай уран гартай уран зураашад нютагайнгаа ёhо заншалнуудтай тааралдуулан гоёон шэмэглээ. Мүн эндэ арадай болон электро-хүгжэмэй элдэб зүйлэй инструментнүүд, буряадай национальна гоёлтотой хубсаhа хунар худалдагдажа абтаа. Үргэн салуу фойе соонь үдэшэ бүхэндэ нютагай, hууринай залуушуул сугларжа, hонирхолтой наадa үнгэргэдэг байха юм.

Урзанда жэлдэ соёлой байшангай дэргэдэ уран hайханай урданай самодеятельностиин аха наhанай гэшүүдhээ бүридэhэн аман зохёолой «Алтан-Мундарга» гэhэн ансамбль эмхидхэгдээ юм. Байгуулагдаhан сагhаа хойшо hайн дуранай энэ коллектив Түнхэнэй, Ахын районуудай hуурин, тосхонуудай ажаhуугшадта түрэл арадайнгаа гоё hайхан искусство hонирхолтойгоор харуулжа танилсуулаа. Мүн Буряадай телевидени болон радиодо, Улаан-Үдын авиазаводой «Рассвет» гэжэ соёлой байшанда, Ленинэй орденто Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай ендэр дээрэ нэгэнтэ бэшэ бэлиг шадабаряа, hонирхолтой концерт харуулhан байна.

Хабарай эхеэр эндэ дуу, хатарай залуушуулай ансамбль байгуулагдаа. Тус ансамблиин программада буряад арадай дуу, хатар гол hуури эзэлнэ. Мүн мүнөө үе сагай дуу, хатар баhал шэмэглэнэ. hаяхан ансамблиин артистнууд хүршэ Монголой Арадай Республикын Хүбсэгэл аймагай залуушуулай уряалаар айлшалжа, шэнэ программатайгаа танилсуулаа юм.

Нютагай hургуулиин багша В. Ж. Мункоnов hурагшадай бэлиг шадабариие элсүүлжэ, аман зохёолой ансамбль байгуулаа. Хүүгэдэй энэ ансамблиин программада буряад ёохорой «hэеы гэр баригшад» гэhэн хатар, урданай дуунууд, оньhон, хошоо үгэнүүд оролсоно.

Хойто-Гол hууринда арадай музей байгуулагдажа байнхай. hаядаа хуушарhан модон гэрэйнь орондо музейн шэнэ гэр баригдаха юм. Энэ музейдэ нютагай байгаали, түүхэhээ гадна элдэб hонирхолтой документнүүд олондо харуулагдаха юм.

hурагшадай дунда ябуулагдаха hургуулиин соёлой-хүмүүжүүлгын бүхы хүдэлмэри Соёлой байшантай нягта холбоотойгоор эмхидхэгдэнхэй. Энэнь бусадта орходоо өөрын түхэл шэнжэтэйгээр байгуулагданхай. Жэшээлбэл, hургуулидэ hуралсалай жэлэй эхиндэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүрбэн сектор байгуулагдана. Тусхайлбал, түүхэ-хизаар ороноо шэнжэлхэ, техническэ бэлиг шадабариин, спортын, хүүгэдэй гэhэн сектор юм. Сектор бүхэн hара бүри соёлой байшанда тоосоходоо өөрын шэглэлтэй үдэшэнүүдые үнгэргэнэ. Жэшээлбэл, түүхэ-хизаар ороноо шэнжэлгын секторэй hурагшад багшанартайгаа хамта арадай музейдэ олдохоёо шухаг болоhон элдэб хэрэгсэлнүүдые, экспонадуудые суглуулаа, түрэл нютагайнгаа түүхэ шэнжэлнэ. Үнгэрhэн жэлэй ноябрь hарада тоосоходоо «Тоонто нютаг» гэhэн концерт, буряад зоной эдеэ хоолой выставкэ-ярмарка эмхидхэhэн юм. Харин декабрь hарада техническэ бэлиг шадабариин секторэйхид концерт харуулхаhаа гадна өөhэдынгөө гараар модоор, түмэрөөр хэhэн, мүн оёжо, гоёожо бэлдэhэн элдэб зүйлэй хэрэгсэлнүүдээ хүн зондо худалдаhан байна.

Үнгэрhэн жэлhээ эхилжэ Зүүн Сибириин соёлой институдай багшанар тусгаар баталагдаhан хэлсээнэй үндэhөөр нютагай клубай хүдэлмэрилэгшэдтэй нягта холбоотойгоор ажалаа ябуулдаг болоо юм. Энэ хүдэлмэриинэнь хүтэлбэрилхээр би томилогдоhон хүм.

Бүхы ажалнай абаhаар шэнжэлгэhээ эхилhэн юм. Бидэ эндэхи нютагай хүн зоной соёлой талаар хэр эрилтэтэй, hонирхолоо үүсхэдэг байhыень элирүүлхээр шиидээбди. Нютагай зоной дунда олон асуудалтай анкетэнүүдые тараагаад, харюунуудыень согсолжо, шэнжэлhэнэй удаа хүдэлмэриингөө программа тодорхойлжо зохёогоobди. Анкетэнүүдэй харюугай ёhоор, тус нютагта ажаhуудаг 50-hаа дээшэ наhатай, урдандаа уран hайханай самодеятельностьда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байhан хүнүүдэй 98 процентнь уран hайханай хүдэлмэриhөө оггто-лон холодоhон байгаа. Тиихэдэ 21—30 наhанай үсөөхэн залуушуул уран hайханай хүдэлмэридэ hонирхолоо алдаагүйнь элирүүлэгдээ юм. Эдэ бүгэдэ дүнгүүдhээ тобшолол хэжэ, 1988 ондо аман зохёолой «Алтан-Мундарга» ансамбль, энэ жэлдэ залуушуулай дуу, хатарай ансамбль, мүн хүүгэдэй аман зохёолой бүлэг байгуулагдаа гээшэ. Мүнөө театральна, хореографическа самодеятельностиие хүгжөөхэ талаар хүдэлмэри ябуулагдана.

Хэлсээтэ хүдэлмэреэ бэелүүлхэ, мүн соёлой талаар тодорхой хэмжээнүүдые эмхидхэхэ хэрэгтэмнай институдай эрдэм шэнжэлгын секторые хүтэлбэрилэгшэ В. Ц. Гунзынов эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Нютагай самодеятельностиин коллективүүдэй хүгжэмтэ шэмэглэлыень Буряадай АССР-эй габьяата артист, институдай доцент Е. В. Тихонов бэелүүлдэг юм.

Гадна маанадтай хамта республикын соёлой болон искусствын мэдээжэ ажал ябуулагшад эдэбхитэйгээр ажалладаг. Жэшээлбэл, ансамблиин хүдэлмэридэ Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ В. Ц. Дамбуева горитойхон хубитаяа оруулаа. Мүн поэт Г. Чимитов арсалтагүй хабаадалсадаг. Тэрэ Хойто-Гол тухай дуунай үгыень бэшэжэ үгэhэн байна. Үдэшэнүүдтэ, hайндэрнүүдтэ Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай залуу дуушад С. Бадмаев, Б-З. Шаралдаев, «Сибириин залуу дуушад» гэhэн конкурсын лауреат Д. Санжижапов гэгшэд хабаадажа, ирагуу гоё хоолойгоороо олоной магтаалда хүртэдэг юм. Арадай музей байгуулхадань республикын музейнүүдэй нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд Б. Балдоржиев, В. Степанова гэгшэд методическа туhаламжа үзүүлнэ.

Бидэнэй хамтаржа ябуулдаг хүдэлмэри олон янзаар эмхидхэгдэнэ. Концертнүүдые эмхидхэжэ харуулхын хажуугаар hонирхолтой лекци, … нүүд үнгэргэгдэдэг байна.

Институдай багшанар … лой байшангай хүдэлмэрилэгшэдтэ олон янзын … үзүүлнэ, репертуарай … лаар, методическа … раар хангана.

Ахалагша классуудай … шадай дунда бэлиг … риие тодорхойлхо … ябуулагдадаг. Онсо … шуулнь соёлой … линуудта hуралсаха … бэлдэгдэнэ.

Совхозой хүтэлбэрилэгшэд … соёлые хүгжөөхэ … сэб hонирхолтойгоор … хой. Ойрын жэлнүүдтэ … шэнэ газарта соёлой … байгуулагдахаар хараалагдана. Мүнөө эндэнь эдэ … лон промышленностиин … най магазинууд шэнээр … данхай. Эрхэ … эхинhээ hургуулиин шэнэ … шан бодхоогдохо юм. … дэ баригдажа ашаглагдаха … лой-спортивна … соонь тамиршан … спортын зал, … дэй … рамжатай … ха.

Түрэл ажахынгаа … гаа экономико … соёлой талаар … хэ талаар совхозой … эдэбхи үүсхэлтэй залуу … жэлтэ И. С. Маншеев … той оролдого гаргана. … бэрилэгшэнэр олон … лөө бидэ соёлой … зорюулжа байhаа … хидьн саг соо … тэрэнииэ Буряадай … арадай депутадуудай …

Тобшолбол, … хынгаа бэшэ, … гоо ажаhуугаад … ха холын Хойто-Голдоо … хубилалтанууд болоно.

Б. ДОРЖИЕВА,
Зүүн Сибириин соёлой институдай доцент.

юзна ба автономито республикануудай рэнэй засагай дээдын зургаануудта

ад депутадууд! ндхэхээр болоһон зорилгонуу- ба онсо илгаануудаар баадхаг- шадай, бүхы арадай, тэрэнэй ерээдүйн байдалай үмэнэ хам- алгые мэдэржэ, СССР-эй Вер- энэ Хандалга баталан абаба. айнгээ, бүхы оронойнгоо аша на абангүй, хүшэр хүндэ бай- араа гараха арга бэдэржэ тар- адалай манай гүрэнэй оршон үл тохёолдуулжа болохоор энэй түүхын эгээл уршагта ша- зэргэтэйбди. Гэхэ зуура имаг- туһые хараада абажа, таарал- э бултанаймнай хүсэдэг зорил- хлаха ори ганса зам болоно. Бэ- обществын, гүрэнэй экономиче- на ба хуулиин байгуулалтые бадал зайсуулхын аргагүй. аа холбоо бэелүүлжэл, сугтаа лажа шадахабди. Манай олон най орон соо дэбжэлтэ хамтын гдаха. Энэмнай бултадаа нэ- нэгэл захиралтаар дабшаха гэ- бэшэ, совет социалис респу- бэеэ даанхай байдалые нэгэ- лхагүй.

ороной бүхы республикануу- мито ба территориальна бүхы дые түлөөлдэг бидэ, СССР-эй тадууд, манай арадуудай аша ба бүтэмжэтэйгөөр ажаллахын тула хүсэлэл оролдолгонуудаа нэгэдүүлхые таанадые уряалнабди.

Манай шэнэдхэгдэһэн Федерациин бэеэ даанхай социалис гүрэнүүдэй холбооной байшангай бодхоогдохо үндэһэ һуурине нэн түрүүн бэхижүүлхэ шухала. Ниитэ союзна дэлгүүр иимэ үндэһэ һуури болохо зэргэтэй. Эд бараа ба дурадхалнуудые зүбөөр тааруулжа, совет республика бүхэнэй аша туһые лаб хамгаалха союзай эд зөөриин, финансова, ажалай нөөсэнүүдые зүбөөр хэрэглэжэ, имагтал хамтын хүсэлэл оролдолгонуудаар тэрэниие байгуулжа болохо гээшэ.

Ороной экономикын хамжаае харуулһан ба хүгжөөһэн ниитэ союзна дэлгүүр бүридхэлгэ хадаа нацинууд хоорондын харилсаануудай, ССР Союзай хэлсээтэ үндэһэ һуурине бэхижүүлгын бодото эрилтэнүүдтэ таараха союзна хэлсээ зохёохо шэнэ түлхисэ болохо ёһотой. Һүүлэй үедэ СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаһан хуулинуудһаа бүридхэгдэһэн хуулиин бата үндэһэ һуури энээниие бэелүүлхын тулада манда бии. Совет Федерациин бүхы республиканууд хамтаараа бэдэржэ, шэнэ хандасануудые, шиидхэбэринүүдэй нэгэ арга замуудые олохо аргатай ааб даа.

Ниитэ союзна дэлгүүр байгуулха, манай федерациие шэнэдхэхэ, шэнэ Союзна хэлсээ бэлдэхэ хуулиин гол ёһонуудые зохёохо талаар хүсэлэл оролдолгонуудаа тааруулан элсүүлхые СССР-эй Верховно Совет таанадые уряална. Союзна зургаануудта, манай комитедүүд болон комиссинуудта, СССР-эй арадай депутадуудта хуули зохёохо талаар бии болоһон бүхы дүй дүршэл энээнэй тулада хэрэглэгдэжэ болохо.

Хоорондоо харилсаа холбоотойгоор хүдэлхые бүхы союзна ба автономито республикануудай Верховно Соведүүдые, тэдэнэй комитедүүд болон комиссинуудые бидэ уряалнабди. Энэ хүдэлмэридэ ехэ ехэ экономистнуудые, политологуудые, социологуудые, юристнүүдые хабаадуулхаар, һанамжа, бүтэмжэтэй бодол бүхэниие шагнажа, зүбшэн хэлсэхээр ба хараада абахаар бидэ бэлэмди.

Харилсаа холбоотой байхые бултадаа хүсэдэг байял. Эндэ шүүгдэһэн, газаашалуулагдаһан гомодхоогдоһон республиканууд байха зэргэгүй!

Иимэ Хандалгатайгаар таанадта, харин таанадаар дамжуулан, манай Эсэгэ ороной аша туһые хүндэлдэг бүхы хүнүүдтэ ханданабди. Нэгэ нэгэеэ дэмжэн, гол бодолнууд болон дүй дүршэлөө халан абалсан, хамтадаа энэ хүнгэн бэшэ замые амжалтатайгаар дабажа шадахабди гэжэ бидэ этигэнэбди. Хэншье энэ замые гансаараа дабажа шадахагүй.

СССР-эй Верховно Совет

1990 оной июнин 14-дэ СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси дээрэ баталан абтаба.

ХЭДЫ БОЛОТОР ХҮЛЕЭХЭБИБДИ?

Үхибүүд арадай аман үгын зохёолнуудые заатагүй уншаха ёһотой. Юуб гэхэдэ, элдэб үеын зоной дунда харилсаа холбоо байгуулгада, тэрэнээ бэхижүүлгэдэ иимэ зохёолнууд ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй бшуу. 1960-аад онуудай эхеэр СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай бии болгогдожо, ажал ябуулгаяа эхилһэнһээ хойшо буряад арадай ульгэрнүүдэй элдэб согсолборинууд Улаан-Үдэдэ, Шэтэдэ, Эрхүүдэ болон Москвада хэблэгдэдэг болоо һэн. Номууд булта шахуу ород хэлэн дээрэ гаргагданхай. Тэрэ гэһэнһээ хойшо Буряад хэблэлээр ульгэр, онтохонууд түрэлхи хэлэн дээрэмнай нэгэшье дахин хэблэгдээгүй юм.

Буряад арадай «Гэсэр» гэжэ баатарлиг ульгэрэй удхаар М. Степанов «Караюший меч Гэсэра» гэһэн номоо 1964 ондо Улаан-Үдэдэ гаргуулаа һэн. Гадна С. Липкин энэ повестиин удхаар «Эртын жэргэмэлнүүдэй орон» гэжэ номоо Москвада «Детская литература» хэблэлээр 1968 ондо гаргуулаа. Тэрэ гэһэнһээ хойшо аяар хорёод жэл соо үхибүүдтэ зорюулагдажа «Гэсэр» нэгэшье хэблэгдээгүй байна. Тиигээд оройдоол нёдондо Н. Дамдиновай найруулгаһаа «Гэсэр» үхибүүдэй уншамаар ном болгогдоо һэн.

Һүүлэй хорин жэл соо түрүүшынхиеэ 1988 ондо буряад оньһон үгэнүүдэй болон таабаринуудай ном (авторынь Ц. Б. Будаев) хэблэгдээ. Тиимэһээ һурагшадай буряад арадай аман үгын зохёолнуудые мэдэхэгүй байһаниинь гайхалгүй гээшэ. Буряадай библиотекэнүүдэй номой жасада үхибүүдэй литература ехэ хомор юм. Энээнһээ уламжалан, үхибүүдэй уншаха номууд огто үгы гэжэ хэлэбэл, буруу болохогүй. Буряад уран, зохёолшодой эрхим номууд Москвада хэблэгдэжэ байгаа. Жэшээлбэл, Х. Намсараевай «Тиимэ байгаа», Ц-Ж. Жимбиевэй «Саһан дээрэхи сэсэгүүд», Ч.-Р. Намжиловай «Мориндо бэрхэ хүбүүн», Д. О. Батожабайн «Эрэлхэг баатар тухай домог», А. А. Бальбуровай «Бидэ Байгалай саана ажаһуудагбди», Ц.-Б. Бадмаевай «Бишыхан адуушан» болон бусад номууд болоно.

Гадна буряад хэдэн уран зохёолшодой номууд харин оронуудта хэблэгдэһэн байна. Ц.-Ж. Жимбиевэй «Гал могой жэл» гэжэ роман немец, поляк хэлэнүүд дээрэ гаргагдаһан юм. Д. Д. Хилтухинай «Дохоншоо» гэжэ ном монгол хэлэн дээрэ В. Г. Митыповэй «Мамонтын Фуф хүбүүн» гэжэ ном венгер хэлэн дээрэ хэблэгдэнхэй.

Дээрэ нэрлэгдэһэн номуудаар бодожо үзэхэдэ, Буряад орондо үхибүүдэй номууд бии, тэдэниие багашуул һонирхожо уншадаг. Гэхэ зуура шэнэ зохёолнууд үсөөн гэхэ хэрэгтэй. Жэшээлбэл, нэгэл онтохонууд олон удаа хэблэгдэжэ байдаг. Б. Абидуев 1937—1940 онуудта «Тэхэ Бабанын түүхэ», «Шаалнай Шаалай хоёр», «Эрээн гүрөөһэ эмээллэгшэ», «Хотии Баатар», «Үрэмшөө» гэжэ ульгэрнүүдые бэшэһэн юм. Зохёол бүхэн тэрэ үедэ 8 дахин хэблэгдээ һэн. Мүнөө саг болотор үшөө 19 дахин тэдэ гаргагдаа.

Гэбэшье жараад онуудта үхибүүдтэ зорюулагдаһан номууд бэшэгдэжэл байгаа. Буряадай уран зохёолшод үхибүүдтэ 76 номоо зорюулаа һэн. Тэдээн сооһоо 61 ном буряад хэлэн дээрэ гараһан байна.

Энээнһээ гадна республикын газетэ, журналнуудта үхибүүдэй уншамаар зохёолнууд толилогдодог гээшэ. «Байгал» журналай номер бүхэндэ үхибүүдтэ зорюулагдаһан хуудаһанууд гаргагдадаг. 1986 онһоо «Хараасгай» журнал гарадаг болонхой.

Үхибүүдэй буряад номууд далаад онуудай тэн багаар ехэ хомор болошоо һэн. Ушарынь гэхэдэ, буряад хэлэн һургуулинуудта үзэгдэхэеэ болишоо һэн шуу. 1975 онһоо 1980 он хүрэтэр нютагай номой хэблэлээр 26 ном буряад хэлэн дээрэ гаргагдаа һэн. Харин ород дээрэ 43 ном гараа. 1980 онһоо хойшо буряад, ород дээрэ номууд адли тоотойгоор хэблэгдэдэг болобошье, багахан хэһэгээр гарадаг болошоо һэн. Жэшээлбэл, Д. Хилтухинай «Герой тухай үгэ», Ц.-Ж. Жимбиевэй «Шалгалта», Ж. Зиминэй «Табан хурган» болон бусад номууд үсөөнөөр хэблэгдэһэн байна. Бүхы Буряадай һурагшадта эдэ номууд юу хүртэхэб даа? Зүгөөр ород хэлэн дээрэ үхибүүдэй номууд үлүүсэ олоор гаргагдадаг болоо һэн.

А. Толстойн «Алтан тулхюур, али һаа Буратиногой уршагта ябадалнууд» 200 мянган хэһэгээр хэблэгдэһэн юм. Тиихэдэ Э. Войничой «Хэдэгэнээн», М. Твенэй «Принц үгытэй хоёр», Р. Стивенсонэй «Субад эрдэнеэр элбэг арал» гэжэ номууд айхабтар олон хэһэгээр хэблэгдэжэ байгаа. Харин буряад хэлэн дээрэ номууд багахан хэһэгээр гарадаг һэн. 1985 ондо буряад дээрэ 9 мянган хэһэгээр ном гараа. 1986 ондо буряадаар 40 мянган, ородоор 66 мянган хэһэгээр номууд хэблэгдээ һэн.

Буряад орондо ябуулагдаһан хэблэлэй талаар иимэ политикын «ашаар» библиотекэнүүдтэ нютагай авторнуудай зохёолнууд тон хомор болошонхой.

Ород, совет, хариин оронуудай уран зохёолшодой номууд 60—70-аад онуудта буряад хэлэндэ олоор оршуулагдаһан байна. Тиигээд 1971 онһоо хойшо оршуулганууд үсөөн болоо һэн.

Һургуулинуудта буряад хэлэнэй үзэгдэхэеэ болихолоор, үхибүүдэй библиотекэнүүдһээ буряад номууд абтажа эхилһэн байгаа. Энэ ушарһаа мүнөө болоходо, багашуулай уншаха буряад номууд тон хомор. Хэблэгдэнэшьегүй ха. Энэ хэрэгэй түлөө харюусалгатай зон хэблэлдэ яһала һайн хубилалтанууд болоно байна гэжэ найдуулна. Теэд хэды болотор хүлеэхэ гээшэбибди? Буряад үндэһэн соёлоо һэргээн хүгжөөхэ хэрэгнай саашадаа урагшатай ябаха гээшэ гү?

Л. КУРБАТСКАЯ,
Зүүн Сибириин соёлой институдай багша, педагогикын эрдэмэй кандидат;
С. БУДАЖАПОВА,
студентка.

ДАЙ ДУУДАЙ ИНАР

хариуцалгатай амжалтатайгаар арадай депу- асуудалнуудаар, ли ёһоной асуу- эйн бэлэдхэлтэй арадай депута- бүүлгын ба тео- ом дээшэлүүлхын АССР-эй Вер- тухай семинар дээнэй, мэдүүлгэнүүдээр зохёогдоһон программаар арадай депутадууд хоёр үдэр соо һуралсаһан байгаа. Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшэ А. О. Хориноев, республикын финансын министр М. Г. Ңамсараев, юридическэ эрдэмэй кандидадууд Б. Ц. Цыденжапов, М. П. Машков, Буряадай АССР-эй прокурор А. Ф. Покацкий, СССР-эй арадай депутат В. Е. Карепин болон бусад үгэ хэлээ.

Иимэ семинарнуудай ходо ходо үнгэргэгдөө һаань, туһатай байха гэжэ республикын арадай депутадууд мэдүүлээ.

В. БАДМАЕВ,
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй мэдээсэлэй таһагые даагша.

ШАХТЕРНУУДАЙ СЪЕЗД ДҮҮРЭБЭ

ДОНЕЦК. СССР-эй шахтернуудай түрүүшын съезд эндэ дүүрэбэ. Табан үдэрэй туршада ороной нүүрһэнэй олонхи уурхайнуудай түлөөлэгшэд һалбарида бии болоһон асуудалнуудые, горнягуудай социальна байдалые зүбшэн хэлсэһэн байгаа. Гэбэшье шахтернуудай дулдыданги бэшэ профсоюз байгуулха асуудал тушаа эгээл шанга буляалдаан болоһон байна.

Шэнэ, мүнөө байһанһаа дулдыданги бэшэ нүүрһэшэдэй профсоюз байгуулха хэрэгтэй гээд нэгэ зариманиинь хэлэһэн, нүгөөдүүлынь тэрэниие миил гуримшуулхые дурадхаһан байна. Өөһэдынгөө хүдэлмэриин коллективүүдтэ делегадууд шэнэ профсоюзай уставай проектнүүдые, тэрэнэй байгуулалтые, мүн хүтэлбэрилхы зургаануудые бүридхэхэ замуудые зүбшэн хэлсэхэ гээд тус асуудалаар баталан абтаһан резолюци соо шиидхэгдээ.

Совет горнягуудай социально-экономическа байдалай, нёдондо зунай забастовконуудай һүүлээр баталан абтаһан правительствын тогтоолнуудые дүүргэлгын, дэлгүүрэй экономикын эрхэ байдалда һалбариин хүдэлмэриин асуудалнуудаар резолюци шахтернууд баталан абаа.

Мүнөө жэлэй августда Москвада СССР-эй шахтернуудай хоёрдохи съезд зарлаха тухай шиидхэбэри делегадуудай олонхиин дуугаар баталан абтаа.

(ТАСС).

Үдын совхоздо хониной арһа элдүүрилхэ ба элдүүрилэгдэһэн арһаар хубсаһа оёхо тусхай цех баригдаба. Эндэ үхибүүдэй, эхэнэрнүүдэй ар-

СОВХОЗ УРИНА

һан дэгэлнүүд, мүн бусадшье хубсаһан оёгдохоор хараалагдана.

Совхозой хүтэлбэрилэгшэд тус цех соогоо олон түхеэрэлгэ асаржа, тодхожо эхилбэ. Цехэй ашаглалгада үгтэхэдэ, эндэ хүдэлхэ мэргэжэлтэд, оёдолшод хэрэгтэй болоно. Жэшээнь, арһа элдүүрилжэ, эсхэжэ, оёжо шадаха уран гартай оёдолшод, модельернүүд хэрэгтэй.

Л. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ—ХУБИЛАЛТАНУУДАЙ САГ

Гостелерадиогой тэ зорюулагда- ференци июнин болоо. Эндэ удалнууд обще- й тон орёо, тог- о байдалтай гол ой гэжэ СССР-эй түрүүлэгшэ ев хэлэбэ.— Ма- политическэ үйлэ болоно. СССР-эй едэй сесси, Рос- депутадуудай гай партконфе- гдана. нитэдэ мэдээсэл эсэлнүүдтэй ха- тоггоодог поли- й шэнэ зургаа- уд бии болоно. а ороной ажа- бөөр харуулхыч ичи политическэ ба эмхинүүдһээ бшэ, өөрын мэдэлтэй болохо зэргэтэй. Комитедэй эмхидхэлэй байгуулалмжые хубилгаха тухай эндэ хэлэгдэнэ. Өөрын тематическа шэглэлтэй, онсо илгаатай, зохёохы талаараа хамгаалагдаха радио болон телеканалнуудай генеральна дирекци тэрэнэй үндэһэ һууринь болохо зэргэтэй.

Эрдэм һуралсалай программын үндэһэ һуури дээрэ «ТВ—XXI зуун жэл» гэһэн канал байгуулха тухай шиидхэбэри баталан абтанхай. Юуб гэбэл, ороной албан зургаанууд болон эмхинүүд энэ каналые байгуулха ха юм.

(ТАСС).

«Чернобыль» холбооной съезд

КИЕВ. «Чернобыль» холбооной — бүхэсоюзна ниитын эмхиин түрүүшын съезд Украинын ниислэлдэ нээгдэбэ.

Чернобыльдохи АЭС дээрэхи гэнэ усалай хойшолонгуудые усадхалгада хабаадагшадай, энээнһээ хохидоһон тэдэнэй гэр бүлэ болон эрхэтэдэй аша туһые хамгаалха гээшэ тус холбооной гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

Украинын олохон хото городуудта, бүхы союзна республикануудта бүлгэмэй нютагай эмхинүүд байгуулагданхай. Арадай депутадуудай Соведүүдтэй хамта хүдэлжэ, тэдэнэр иимэ хүнүүдэй ажабайдалые һайжаруулхые эрмэлзэдэг. Радиациһаа хохидоһон үхибүүдтэ туһалха зорилготой. «Чернобылиин хүүгэдэй жаса» тус холбоон байгуулаа һэн.

Съезд гурбан үдэр болохо юм. Чернобыльдохи АЭС-эй гэнэ усалай хойшолонгуудые усадхалгатай холбоотой асуудалнуудые делегадууд зүбшэн хэлсэхэ, бүлгэмэй устав баталан абаха юм.

Гадна «Чернобыль» холбооной хүтэлбэрилхы зургаанууд һунгагдаха байна.

Баунтын районой Багдаринай госпромхоздо 700 оро тоологдоно. Талой гэжэ газарта оро үсхэбэрилэгшэд Евгений, Виталий Мордоновууд, Олег Карпушин гэгшэд урда холын сагайнгаа ёһо заншалнуудые огто мартангүй ажаллажа байдаг. Джилиндын-Адаг һууринда угай ангуушан Николай Степанович Мордонов ажаһуудаг юм. Тэрэ ой тайга соогуур, хада уулануудай дундуур, уһа голнуудые гаталан агнуури хэжэ ябадаг. Николай Степанович Улаан-Үдэ хотодо болоһон хойто зүгэй арадуудай түлөөлэгшэдэй республиканска конференциин делегадаар һунгагдаһан байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Баунтын районой мэдээжэ ангуушан Н. С. Мордонов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДЭБХИ ХЭШЭЭЛЫНЬ СЭГНЭШЭГҮЙ

этэ, Эгэтын-Адаг, Үльдэргэ нютагайхид хуушанайнгаа багшанарые ёһолон хүндэлбэ

бол буряад зон- дэтэй хүн байгаа. багша хүн бэяд дээгүүр һанаг- Мүнөө үедэ баг- арые «һургагша» й үгөөр һэлгэжэ, ямбань хорожо, оро буунхай гэз- ле нэгэ үндэр на- хамтар ондоо һа- түрүүлдэг. Тэрэм- ын соогоо багшал- ис Ажалай Герой, һургуулиин габьяа- Буряадай арадай шо Цокто Номтое- а мүн. һайхан үглөөгүүр тоһоо Үдэ голоо ам хобхо харгы- «Волга» табилуул- о Буряадай уран Цокто Номтоев, ха- ши-Ханда Аюшеев- а республикын ара- һуралсалай минист- о Евдокия Раднаева эхэл хүхюу зугаа- эжэ ябанабди. Хар- олон бодолнуудай элдеэнэй һабагша жэн табан жэлэй л энээхэн харгы- -Ханда Аюшеевна училищи дүүргэ- этэй, Эгэтын МТС- бөөшхонууд дээрэ эрһэн нютагайнгаа гэжэ алдаршаһан һургуулида хүдэлхэеэ дуулан ябаа һэн. рынь Цокто хүбүүн Бурхаадивизиондо эй алба дүүргэнхэй, нада һуунхай, мүн тагаар зорижо, аман гүнгэнэн ябаа хоёрнай Эгэтэ ню- а үйлэ хубитай бай- гон түбхинөө, үнэр рөө үдхөө. Тэдэнэр жэлнүүдые хэмэл- ын онуудые даба- жэрэй үедэл хаха- юм. Теэд энэ гэр бухы наһанайнгаа хэ- он багшынгаа хү- орхёогүй. н модон тайгатай, омин нуурнуудтай, дала алдартай ню- ртан хүхэрнэ, Бул- һайхан нэрэтэй тала элгээтэн нэмжынэ, а Улаан гэр һургуулиин (мүнөө Эгэтын найман жэлэй) газаа хүрэжэ ошоходомнай, олон зон урма баяртай угтажа байба. Эндэмнай һахал сагаан үбгэд, һаншаг сагаан хүгшэд, мүн баһа пенсионер боложо ябаһан наһатайшуул, энэ һургуулиингаа жагсаалда байһан шабинартал адляар, сагаан буурал толгойтой Аюшеевна багшаяа халуун дулаанаар мэндэшэлэн, тэбэрин золгохо юм.

Эдэмнай бүгэдөөрэн хэнииньшье хэн гэлтэгүй, үндэр наһаяа мартажархиһан шэнги үхибүүд болоһон юумэдтэл, дарья табилдан хөөрэлдэхэ, зугаалха, энеэлдэхэ юм. Энэмнай тиигээ һэмнай, тэрэмнай тиигээ һэмнай гэлдэн, үни заяанайнтаа үйлэ ушарые дурдан байна.

Һургуулиин музейн хананууд дээр колхозой, ажалай, дайнай ветерануудай, городто ажаһуудаг инженер, хүдэлмэришэд, алба хаагшадай, мүн баһа эрдэм бэлигтэй хүнүүдэй фото-зурагууд няагданхай. Мүн нютагай түүхые мүнхэлэн элдэб шухаг зүйлнүүдые эндэхи һурагшад суглуулан, гайхамшагта үзэсхэлэн болгон табидаг байһаниинь һайшаалтай. Илангаяа ажалайнгаа хэшээлдэ һурагшадай уран гоёор дархалһан бүтээлнүүд анхарал татана.

— Эдир дархашуултнай уран гартай зон байна!

— Оо! Зүб лэ даа. Тиимэ байнгүй яаха юм?!

— Иигэжэл бидэнэ, багшанараа, баясуулнал,— гээд манай ойро зогсоһон Буряадай АССР-эй габьяата багша Дандар Очирович Ширебон хүхибэ. Энэ хүмнай мүнөө бууһан айлшадай унаган нүхэрынь болоно. Тэдэнэр Хориин ШКМ-дэ (Хүдөөгэй залуушуулай һургуулида) хамтадаа үзэһэн домогтой. Эдэмнай гурбуулан багшанар боложо, Ярууныгаа аймагта яһалал удаан багшалаа, Ширебон нүхэрынь Эгэтын һургуулиин директорээр томилогдоходонь, Номтоевынь 1949 ондо Үльдэргын һургуулиин директорээр орожо, харин Даша-Ханда Аюшеевна юрын багша боложо ажаллаа бшуу. Хоёр директор хоорондоо мүрысэһэн юумэдтэл, һургуулинуудайнгаа байра байдалые еэдэнь татажа, һуралсалай ажалые хүгжүүлэн, түрүү зэргэдэ оруулһан байха юм.

ҮДЭШЭНИИНЬ клубаар дүүрэн зон сугларба. Эндэ эгэтынхид ехэтээ, багатайгаа ерэнхэй. Гадна бүхы аймагай һургуулинуудай түрэлхи хэлэнэй багшанар уригданхай һууна. Түрүүлэн Буряадай АССР-эй арадай эрдэм һуралсалай министрэй орлогшо Е. Б. Раднаева амаршалгын үгэ хэлэбэ, удаань намда, «Хараасгай» журналай редакциин зүгһөө үгэ үгтэбэ. Тиигээд Цокто Номтоевой дурсан хэлэхэ юумэн ехэ һэн. Зүгөөр эндэхи һургуулиин багша байһан, арадай гэгээрэлэй отличник Даша-Ханда Аюшеевнагай дурсаха юумэн бүришье ехэ һэн даа. Элдэб олон зүйлнүүдые һанаандаа оруулан, зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлһэн янзатай бодожо, ёһотой багшын шэнжэ үзүүлэн, ямар нэгэ хэшээлээ үнгэргэһэн шэнгеэр огсом тодоор дуугаржа оробо:

— Эгэтэ нютагай энэрхы һайхан зон минии сэдьхэлдэ халуун дулаанаар һанагдан ябадаг. Эгээл эндэ бэрхэ багшанарай туһаламжаар, һайн түрэлхидэй үргэмжөөр багша мэргэжэлээ дээшэлүүлэн, боргожон ургаа бэлэйб. Дайнай хүндэ жэлнүүдтэ һургуулиин директор болоод байхадаа, аха классуудай һурагшанартай хамта түлеэгээ бэлдэжэ, үбэлэй хүйтэндэ даарангүй номоо шудалдаг һэмди. Энэ Эгэтэ болбол манай дүрбэн үхибүүдэй түрэһэн тоонто нютаг мүн. Булта үхибүүднай түрэһэн Эгэтэ нютагаа ерэхэ дуратай байдаг. Ехэ басаган Соёлмаамнай Эгэтын-Адагай һургуулида багшалжа байна. Би өөрынгөө үхибүүдтэл адляар бүхы һурагшанартаа энэрхы һайханаар хандахые оролдодог һэмби. Тиихэдээ, аяар гушан табан жэлэй саада тээ нэгэдэхи класста ороһон хүбүүд, басагад һанаандамни ороно. Тэрэ намар гушаад үхибүүд һургуулида ороо гээшэ һэн ха. Мүнөө тэдэнэй олонхиие танижа байхадал гэнэм, таанад бултаараа нюураа харуулжа бодогтыл даа!— гэбэ.

Урдуур һууһан бүлэг наһатай зон аргаахан бодоно, тэдэнэй дунда үбгэн наһатан үсөөншэг, олонхинь хүгшэд, эмгэн, эжынэр хэбэртэй, миһэрэлдэн зогсобо.

Багшань уяран дурадхана:

— Зай, шабинар, ямар дуу дуулаха дуратай һэмбибди, тэрэнээ хангюурдаад үзэхэмнай гээшэ гү?...

«Соохорхон тэнгэриин харанхыда» гэһэн дуун аалихан эхилһэн аад, шанга боло болоһоор бүхы клубые доһолгобо.

Удаань олон шабинарынь һубарилдан бодожо, хоёр багшанараа үндэр наһаарнь амаршалжа оробо. Тиихэдээ түрүүшын шабинарһаа эхилээд лэ, бүри залуу һурагшад хүрэтэрөө бүгэдөөрэн тооной шүлэгөөр амаршалхадань һонин байба. Жэшээлхэдэ, Буряадай АССР-эй габьяата багша Акулина Орбодоева жэнхэни түрэл хэлээрээ жэгтэй һайханаар үреэгээ һэн. РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша Р.-Х. Санжимытыповагай шүлэгынь зарим уран зохёолшодой найруулгаһаа дутуугүйгөөр дуулдаба. Тэрэниие уншаад үзэгты!

Юлон шабинараа
далижуулан,
Ороноор дүүрэн ниидүүлһэн,
Арадай багшанар
Номтоевтондо
Арюун сэдьхэлһээ,
амар мэндэ!
Наян жэлэй үндэр наһан,
Далан табанай нахид дабаан,
Гэгээрэлэй түлөө тэмсээн,
Хүмүүжүүлэй ашада
хүдэлөөн.
Гүлмэр залуу үетэнэй
Гүйдэл түргэн наһан соо
Жэгдэ бэшэ харгыдань
Жолоо бүхөөр адхуулаат!
Урасхал түргэн
ажабайдалай
Удха ехэтэ тэмсэл соо
Үдэһэн олон һурагшадтнай
Үнэн хэрэгтэй байлдаан соо!

Эндэ хүгтэй хүхюун зугаанууд болоно. Теэд Цокто багшамнай өөрөө хүхюушэг хүн ха юм даа. Нэгэтэ хэшээлдээ адли темэ дээрэ найруулагдаһан гурбан шүлэгүүдые асаран, алиниинь һайн бэ гэжэ асууба. Тиихэдэнь һурагшадынь энэ шүлэгынь алдуутай, тэрэнь дутуутай гээд лэ шүүмжэлһэн юм ха. Һүүлдэ мэдэхэдэнь, тэдэнь багшынь зохёол байшоо.

ҮГЛӨӨДЭРЫНЬ Эгэтын-Адагай дунда һургуулиин айлшад болобобди. Би энэ нютагта гушаад жэлэй саада тээ Цокто Номтоевтой уулзаһан байгааб. Тэрэ үедэ бүлэг уран зохёолшод Ярууны аймагта анха түрүүшын сагаалганай найрые үнгэргэхэ гэжэ ошоо һэмди. Тиихэдэ тэндэ буряад һайндэрөө ёһотой хуушан ёһо гуримаар: тоолэй, уусын дуутайгаар, һээр шаалгатайгаар, шагай наадатайгаар үнгэргэһэнөө мартагшагүйб. Тэрээнһээ хойшо Эгэтын-адагайхид жэл бүхэндэ сагаа һараяа бүри гоёор найрладаг болоо гэжэ дуулахадаа, сэдьхэлээ хананхай ябадагби. Тиихэдэ эндэхи һургуулиин багшанар эдэбхи ехэтэй зон гэжэ мэдээ һэмди. Тэдэ мүнөөшье абьяас эрмэлзэлээ алдаагүй гээшэл ха, урин дулаанаар угтаба. Эндэмнай Үльдэргын һургуулиин шабинар олон байһан хадаа, урданайнгаа багшанарта баясхалан хүргэн, тэдэнэй нэгэниинь болохо Буряадай АССР-эй һургуулиин габьяата багша Ц.-Х. Ж. Жамьянова уран һайхан үреэлээр амаршалба:

Үглөө бүри
Наранай туяа угтажа,
Үдэр бүхэндэ
Ажалай жаргал дуулажа,
Юртэмсын гурбан зоопэкеор
Үри бэедээ үргүүлжэ,
Хоолойдоо хон гэһэн
ханяадагүй,
Толгойдоо тон гэхэ үбшэгүй,
Зохёолойнгоо дээжэ
Зондоо бэлэглэжэ,
Уншагшадаа хододоо
Урмашуулжа ябахатнай
болтогой!

Эндэхи һургуулиин нэгэ класс соо болоһон уулзалга яһалал зохидоор үнгэрөө. Зүгөөр колхозой клуб соо олон тоото уншагшадтай уулзабал, бүришье һайн байгаа һэн ха. Юрэдөө, үбгэн багшатай уулзаха дуратайшуул олоороо сугларха һэн.

ҮДЫН НАРАНАЙ дулаан элшээрээ жэгнэн шаража байха үедэ Үльдэргэ тээшэ шэглэн мордобобди. Тужын гүбээ дээрэһээ Үльдэргын талануудаа нэмжын харагдаба. Молон багшын тоонто алдартай газарта һургуулиин һуури дээрэ маниие угтамжа хүлеэжэ байба. Номтоевтон эндэ арба нэгэн жэлдэ багшалһан юм. Эндэ Номтоевтоной бага хүбүүн Жаргал болбол Үльдэргын һургуулиин багша, аягаар дүүрэн сагаан эдеэ бариба ха юм.

Үбгэн, хүгшэн багшанарнай сагаан эдеэнһээ сэржэм үргэн хүртэжэ, торгон хадагаа тогтоожо, абаха зуураа түрэл болоһон һайхан нютагаа уяран, шэртэн хараха юм.

«Коммунизм» колхоз ехэ һайн шанартайгаар хабарайнгаа таряа дүүргэхэ гэжэ шармайна. Алишье талада нютагай таряашад тооһо бударган ажаллан ябаха юм. Энээгүүр алтан далайн заха хизааргүйгөөр надхан долгилхо байһаниинь дамжаггүн.

Үльдэргынхин, дунда һургуулиин коллектив, соёлой хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн бэлэдхэлтэй угтаба. Үндэр наһатай багшанараа хэдэн үеын шабинар хүндэтэйгөөр хүлеэн абаба. Цокто Номтоевич эндэхи һургуулиие республика соогоо эрхим зэргэдэ оруулһанайнгаа түлөө Социалис Ажалай Геройн алтан одоор шагнагдаһан юм. Даша-Ханда Аюшеевна түрүүшын жэлһээ түрүү зэргэдэ ябаһан хадаа «Ажалда шалгарһанай түлөө» медальда хүртэһэн байгаа.

Үдэшын суглаанда түрэлхид, колхозой суута малшад, аймагай түлөөлэгшэд олоороо хабаадаба. Мүнөө Үльдэргын һургуулиин директор, РСФСР-эй һургуулиин габьяата багша С. Б. Цыжипова, түрэлхи хэлэнэй багша Д. Д. Догсонова, колхозой түрүүлэгшэ, КПСС-эй 28-дахи съездын делегат болоһон Л. Д. Цыбикжапова болон бусад һубарилдан бодоно. Мүн баһа КПСС-эй Ярууны райкомой нэгэдэхи секретарь Д. Ч. Боросгоев, райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Ч. Цыренжапов нютагайхидтайнь адли бэлэг баряад, амаршалан, уран һайхан үреэл хэлэхэ юм:

Эдир жаахан хүүгэдые
Эрдэм номдо һургажа,
Ерээдүйн жолоо барюулжа,
Ехэ замын нээгээлта!
Түүхын хуудаһанай хүндые,
Түмэн тэмсэлэй хэтүүе,
Олоной жаргалай дээжые
Ойлгуулан заажа
үгөөлтэ!—

гэжэ эдэ багшанарай бүхы наһанайнь дэмбэрэлтэйшье, жабхалантайшье ажалые магтаһан үгэнүүд һайхан даа! Нээрээшье, буряад зоной багшын урдэ һүгэдэн дохидог, хүндэлдэг байһаниинь зүйтэйл даа. Мүнөө багшын нэрые үшөө дээшэнь үргэхэ ёһотойбди. Манай «Хараасгай» журнал хойто жэлдэ багша зондо зорюулжа тусхай номер гаргахаяа харааланхай, тэрээндэ олон һайн дурадхал оруулагдаха байха гэжэ хүлеэнэбди.

Ц.-Ж. ЖИМБИЕВ,
«Хараасгай» журналай ахамад редактор, Буряадай арадай уран зохёолшо.

Редакцида ерэһэн бэшэг

ХУБИТАЯА ОРУУЛХАБДИ

Бидэнэй эсэгэ Гинеев Ананий Игнатьевич 1941 оной декабрь һара соо Эхэ ороноо хамгаалхаяа фронт мордоо һэн. Гэртээ долоон үхибүүд эжытэйгээ үлөө бэлэйбди. Одхон дүүмнай оройдоол нэгэ наһатай байһан юм. Бидэ тэрэ үедэ ехэ үгытэй байдаг һэмди гэжэ һанадагби. Эсэгымнай фронт мордоходо, бүришье хүшэр хүндэ байдал тохёолдоо һэн. Хубсаһа хунарааршье муу, үлэсхэлэн хооһоор ябадаг һэмди. 1942 оной зун эжымнай намда иигэжэ хэлэбэ:

— Колхоз бидэндэ нэгэ отара хони харууһалхыемнай даалгаба. Ши һургууляа орхихо болоболши даа.

Тиигэжэ би 13 наһатайдаа Байгал-Худэриин аймагай, мүнөө Кабанскын районой, «Коминтерн» колхозой хонишон болоһон намтартайб. Хонидойнгоо хурьгалхада, тэдэнээ һаажа, һү гүрэндэ тушаадаг һэмди. Ехэл хүндэ хүшэр саг һэн даа. Абымнай дайсанаа дараад ерэхэдэнь, ажабайдалнай һайжарха гэжэ бидэ этигэдэг байгаабди.

Үбэлэй хүйтэндэ илангаяа багашуулдамнай ехэ хүндэ агша бэлэй. Хабар болоходо поли дээгүүр хүлдэһэн хартаабха, үлэһэн хоолос түүжэ эдидэгээ мартадаггүйб.

Абамнай бүхы дайнай дүүрэтэр 150-дахи Идрицко-Берлинскэ стрелково дивизидэ алба хээ. Дивизиинхидтэйгээ хамта рейхстаг абалсаад, 1945 оной зун тоонто нютагаа бусажа ерээ бэлэй. Эрэлхэг зоригтойгоор дайлалдаһанайнгаа түлөө абамнай гүрэнэй олон тоото орден, медальнуудта хүртэһэн юм. Абымнай баатаршалга тухай 1943 гү, али 1944 ондо һэн гү «Бурят-Монгольская правда» газетэ соо томо статья фото-зурагтайгаар толилогдоо һэн. Тэрээн сооно өөрынгөө ротые добтолгодо оруулһан тухайнь тодорхойгоор бэшэгдээ бэлэй. Абамнай 1989 оной май һара соо 89 наһатайдаа наһа бараһан юм. Илалтын 45 жэлэй ойн баяр болотор оройдоол нэгэ жэл үлэһэн байгаа.

Дайнай үедэ сэрэгэй ара талада хүдэлэгшэдые Эхэ оромнай мартаагүй. Энэ дайн соо бэеэ хайрлангүй ажаллаһанайнгаа түлөө «1941—1945 онуудта Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуусхэ дайнда шэн габьяата ажалайнгаа түлөө» гэһэн медаляар шагнагдаа һэнби. Мүн Илалтын 30 ба 40 жэлэй ойн баярта зорюулагдаһан медальнуудшье бии. 1989 ондо «Ажалай ветеран» гэһэн медаляар баһа шагнагдаһан байхаб.

Хүшэр хүндэ эдэ жэлнүүдтэ үхибүүдһээ эхилээд, үбгэд хүгшэд хүрэтэрөө тэмсээбди. Өөһэдөө хэды үлэн хооһон байгаашье һаа, баруун зүгһөө ерэһэн хүн зониие үндэһэ яһыень харангүй түбхинүүлдэг байгаабди.

Мүнөө манай гүрэн дотор хүшэр байдал тохёолдонхой. Бүхы ажабайдалнай үндэһөөрөө хубилган шэнэдхэгдэжэ байна. Энэ үедэ зарим этэгээдүүд нацинуудай хоорондо хёмороо үүдхэхэеэ һанана. Буряад орон соо олон үндэһэ яһатан эбтэй зэтэй ажаһуудаг. Тэдэнэй олонхинь энэ газартай үндэһөөрөө холбогдонхой.

Хүн бүхэнэй һайнаар оролдожо хүдэлөөд байбалнь, ороноо хүшэр байдалһаа түргэн саг соо гаргахабди гэжэ һананаб. Бидэ, пенсионернүүдшье, энэ хэрэгтэ шадаха зэргээрээ туһалжа, хубитаяа оруулхабди.

Н. ГИНЕЕВ,
ажалай ветеран.

СССР-эй 46-дахи ЧЕМПИОНАТ

ЭГЭЭЛ ЭРХИМҮҮД—ТҮГЭСХЭЛЭЙ НААДАНДА

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнэй гурбадахи үдэр түрүүлэн 52, 62, 74, 90 болон 130 килограммай шэгнүүртэ тулалдаанууд үнгэргэгдөө.

52 килограмм. Энэ жэлдэ дэлхэйн Кубогта хүртэhэн 19-тэй уласхоорондын классай спортын мастер Багавдин Умаханов (Хасавюрт) Дагестанай барилдаанай hургуулиие түлөөлнэ. Тэрэ онсо өөрын арга дүрэтэй, бар хүсэтэй байhанаа харуулна. Яхадай АССР-эй түлөөлэгшэ, спортын мастер Владимир Торговкиние тогтоон торгонгүй диилэбэ.

Манай республикын спортын мастер Виктор Монсонов нёдондо жэлэй СССР-эй чемпион Олег Конюшенкэтэй (Днепропетровск) уулзаба. Эндэ Монсонов юушье хэжэ шадангүй, 1:8 тоотойгоор шүүгдэшөө. Уласхоорондын классай спортын мастер Василий Миланханов спортын мастер Сасун Епшатянтай (Кировакан) тулалдахадаа, түрүүшээр шүүжэ ябаhан аад, саашадаа хүсэгдэ хүсэгдэhөөр, 9:8 тоотойгоор диилдэшэбэ. Дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шанда хүртэhэн уласхоорондын классай спортын мастер Михаил Кушнир (Львов), 20 наhатай спортын мастер Маулен Мамыров (Алма-Ата) гэгшэд гоё hайханаар наадажа, сугларагшадые баясуулаа. Эдэ хоёрой хэниинь илажа гараха аргатай байба.

Энэ шэгнүүртэ уласхоорондын классай спортын мастер Сергей Замбалов эдэбхитэй hайнаар барилдана. Энэ дүхэригтэ Сергей амарhан байгаа.

62 килограмм. Уласхоорондын классай спортын мастер Гаджи Рашидов (Махачкала) спортын мастер Газихан Азизов (Волгоград) хоёр бар хүсэтэй, гоё hайхан арга дүрэтэй барилдаашад юм. Энэ удаада Г. Азизов нэгэ баллаар шүүжэ, урагшаа дабшаба. Улаан-Үдын авиационно заводой слесарь, спортын мастер Александр Бардаханов хоёрдохи дүхэригтэ Киев хотоhоо ерэhэн сэрэгэй алба хаагша Михаил Черновто шүүгдэбэшье, зоригоо мохонгүй, дүхэригhөө дүхэригтэ улам эршэмтэйгээр барилдана. Тиигэжэ энэ удаада тэрэ Махачкалагай «Динамын» түлөөлэгшэ Загиди Рамазановтай уулзахадаа, 3:1 тоотойгоор илажа, СССР-эй чемпионадта дээгүүр hуури эзэлхэ аргатай байhанаа харуулба. М. Чернов Тбилиси хотын уласхоорондын классай спортын мастер Шамиль Магомедовые «бүдэрүүлжэ», саашадаа hайнаар hорилго бэлэдхэл хэбэл, ехэ ерээдүйтэй байhанаа үшөө дахин элирхэйлбэ. Теэд нёдондо жэлэй СССР-эй чемпион Ш. Магомедов гурбан дүхэригэй hүүлэй харагшадай дунда hуури эзэлхэ юм гэжэ хэн hанаха байгааб.

Урда урдын жэлнүүдтэ ороной түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ хэдэ дахин шанда хүртэhэн Артур Майнагашев (Красноярск) энэ удаада урагшагүйдэбэ. Тэрэ Яхадай АССР-эй профсоюзай спортын бүлгэмэй түлөөлэгшэ Михаил Протопоповто шүүгдэшөө.

74 килограмм. Үндэр нэрэ зэргэтэй барилдаашад энэ шэгнүүртэ эгээл олон байжа, спортдо дуратайшуулай анхарал татаба. Гэбэшье СССР-эй спортын габьяата мастернууд Арсен Фадзаев (Владикавказ), Адлан Вараев (Грозный) гэгшэд эдэнэй дундаhаа онсо шалгарна. Тэдэнэр хёрхо наринаар бүхы уулзалгануудаа үнгэргэжэ, илалта туйлана. Уласхоорондын классай спортын мастернууд Насыр Гаджиханов, Исагаджи Гаджиев (хоюулаа Махачкалаhаа) гэгшэдэй уулзалга тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, табан минутын дүүрэхэдэ, 1:1 гэhэн тоо табло дээрэ яларжа байба. Тиихэдэнь нэмэлтэ саг үгтэбэ. Эндэ Насыр балл абажа, илалта туйлаhан байгаа.

90 килограмм. Эндэ уласхоорондын классай спортын мастернууд Абек Бисултанов (Грозный), Дзамбулат Тедеев, Рудик Арутюнян (хоюулаа Москваhаа), спортын мастер Пётр Коваль (Кишинев) гэгшэд бусадhаа hайн байдалтай.

Эгээл хүндэ шэгнүүртэ уласхоорондын классай спортын мастер Заза Турманидзе, СССР-эй спортын габьяата мастер Давид Гобеджишвили (хоюулаа Тбилисиhээ), спортын мастернууд Жорик Кайсынов (Владикавказ), Игорь Климов (Брянск), уласхоорондын классай спортын мастер Алексей Медведь (Минск) гэгшэд бүхы уулзалгануудтаа шалгаржа, түрүүлжэ ябана.

Удаань хахад финалай уулзалганууд, хэдэн шэгнүүртэ табадахи hуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүд үнгэргэгдөө.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ Олимпиин наадануудта шанда хүртэhэн, дэлхэйн Кубогаар хоёр дахин шагнагдаhан Сергей Карамчаков (Красноярск) Радик Бадретгиновые (Караганда) 14:0 тоотойгоор шүүжэ ябатараа, нюргалдуулан унагаажа, алтан медаль тээшэ үшөө нэгэ алхам хэбэ.

СССР-эй оло дахин чемпион дэлхэйн Кубогта хоёр дахин хүртэhэн Руслан Караев Гомель хотын уласхоорондын классай спортын мастер Сергей Смалиие 4:2 тоотойгоор шүүжэ, түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараба.

68 килограммай шэгнүүртэ болоhон уулзалгануудые спортдо дуратайшуул тэсэжэ ядан хүлеэгээ hэн. Уласхоорондын классай спортын мастер Артур Муталибов, СССР-эй спортын габьяата мастер Степан Саркисян гэгшэд уулзаба. Нёдондо жэлдэ эдэ хоёр СССР-эй чемпионадта түгэсхэлэй мүрысөөндэ барилдахадаа, хэниинье очко абажа шадангүй хоюулаа мүнгэн медаляар шагнагдаа hэн. Энэ удаада Артур нэгэ очкогоор булижа гараа. Нютагаймнай хүбүүн Борис Будаев Москвагай бэлигтэй бэрхэ залуу барилдаашан Магомед Джамаловые нэмэлтэ сагта илажа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэхэ болобо.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ дэлхэйн чемпион Эльмади Жабраилов (Махачкала)— спортын габьяата мастер Владимир Модосяниив (Красноярск), уласхоорондын классай спортын мастер Андрей Головко (Черкесск)— Арсват Сабеевые (Владикавказ), спортын габьяата мастер Лери Хабелов (Тбилиси) Олег Ладигые (Киев) шүүжэ, түгэсхэлэй наадаанда гараhан байха юм.

Үдэшын табан часhаа ехэ барилдаан дахинаа эхилжэ, ордондо сугларагшадай дунда hонирхол татаба. Үдэшын барилдаанда хабаадагшад 52, 62, 74, 90, 130 килограммай шэгнүүртэ хибэс дээрэ гаража, илагшадынь хахад финалай тулалдаанда хабаадаха эрхэдэ хүртэхын түлөө оролдоо, эрмэлзээ гээшэ. Жэшээнь, 52 килограммай шэгнүүртэ 5 бүхэ барилдахаар хойно хойноhоо hубарилдан хибэс дээрэ гарана. Тэдэнэй дунда нютагаймнай хүбүүн, уласхоорондын классай спортын мастернууд Сергей Замбалов, Михаил Кушнир Хасавюрт хотын «Динамо» бүлгэмэй гэшүүн Багавдин Умаханов гэгшэд тус тустаа олон очкотой болонхой түрүүлжэ ябана. Бусадhаа түрүүлэн Багавдин Умаханов Днепропетровскhоо ерэhэн спортын мастер Олег Конюшенко хоёр барилдахаяа хибэс дээрэ бии болоно. Эндэ барилдаанай hайн техникэтэй Умахановынь нүхэрөө торгоонгүй диилэжэ, хахад финалда барилдаха эрхэдэ хүртэнэ. Удаадахи ээлжээндэ манай Сергей Замбалов Кушниртай барилдаха болонхой, хибэсэй дэргэдэ гаража ерэнэ. Түрүүшын үдэрhөө солбон хүнгэнөөр барилдадаг хүбүүд хибэс дээрэ гарахаар, хэниинь хэн гэшэгүй, ээрсэгтэл адли мухарижа, эрьелдэжэ ябаад, уян нугархайгаар өөhэд өөhэдтөө добтолосоно. Ордон соо сугларагшад Сергейнгээ гоё hайханаар добтолжо, очконуудые суглуулжа эхилхэдэнь шаг шууяа табилдан альга ташалдана. Эндэ манай хүбүүн нүхэрөө торгоонгүй шүүжэ гарахадаа, хахад финалда наадаха болобол даа.

Мүн 62 килограммда барилдагшадай дунда манай нүгөөдэ бүхэ Александр Бардаханов Яхадай АССР-эй Михаил Протопоповтой барилдажа гарахадаа, баhал мүхөөгөө үгтэхөөр бэшэ байба. Эдэнэрэй hүүлээр барилдаhан спортын мастернууд Олег Гоголь (Гродно), Газихан Азизов (Волгоград) хоёр табан минутын туршада барилдажа ороходоо, хибэс дээгүүр мухарилдажа байгаад, очконуудые суглуулхые оролдоно. Барилдаха сагай дүүрэхэдэ, Азизовынь очкогоор диилэhэн байба. Мүн «А» бүлэгтэ барилдаhан 74 килограммай шэгнүүртэн соохоо гоё hайхан барилдаатай, дэлхэйн, Олимпиин наадануудай, Европын, СССР-эй хэдэн удаа чемпион болоhон Арсен Фадзаев, Грозный хотын профсоюзай спортын бүлгэмэй түлөөлэгшэ Алухад Бадалов, 90 килограммай шэгнүүртэ Москваhаа ерэhэн уласхоорондын классай спортын мастер Дзамбулат Тедеев гэгшэд шалгаржа гарана.

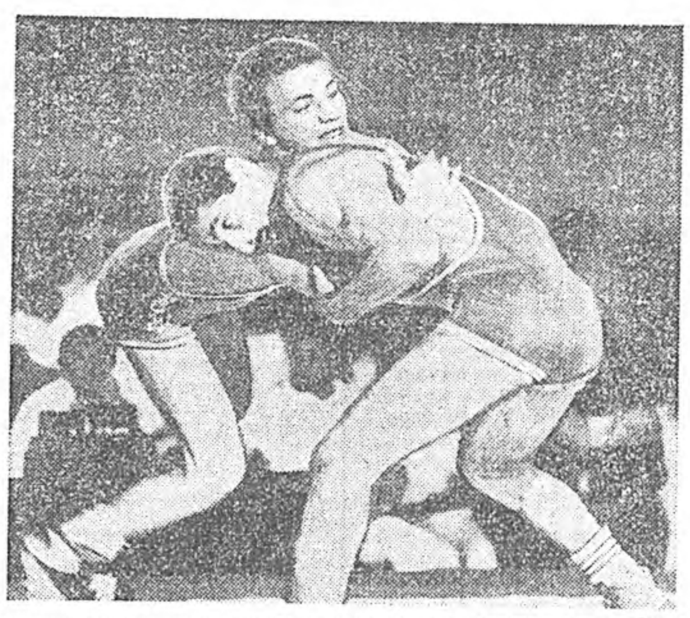
Манай айлшан Арсен Фадзаев урда жэлнүүдтэ 68 килограммай шэгнүүртэ барилдахадаа, дэлхэйн бүхы оронуудhаа ерэhэн бүхэшүүлые тогтоон, торгоонгүй шүүдэг hэн. Тэрэ Сеулда үнгэргэгдэhэн Олимпиин наадан дээрэ дахинаа шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө hааб даа. СССР-эй спортын габьяата мастер Арсен hүүлэй үедэ 74 килограммай шэгнүүртэ барилдажа эхилэнхэй. Дэлхэйн эрхимэй эрхим бүхэ гэhэн алтан бүhэдэ хүртэhэн Арсен манай Борис Будаевта харгы үгэдэггүй байhан гээшэ. Тиихэдэнь лэ бидэнэр, дээрэ зүрхэтэйшүүл манай хүбүүндэ судьянар лэ зорюута очко багаар үгэнэ, Фадзаев илаа гэнэ ха гэжэ hанадаг, хэлсэдэгшье байгаабди. Харин Арсен Фадзаевай гоё hайхан барилдаа харахадаа, одоошье тэрэнэй хэр зэргээр барилдадагые хаража, урмашаба, ойлгобо гээшэбди.

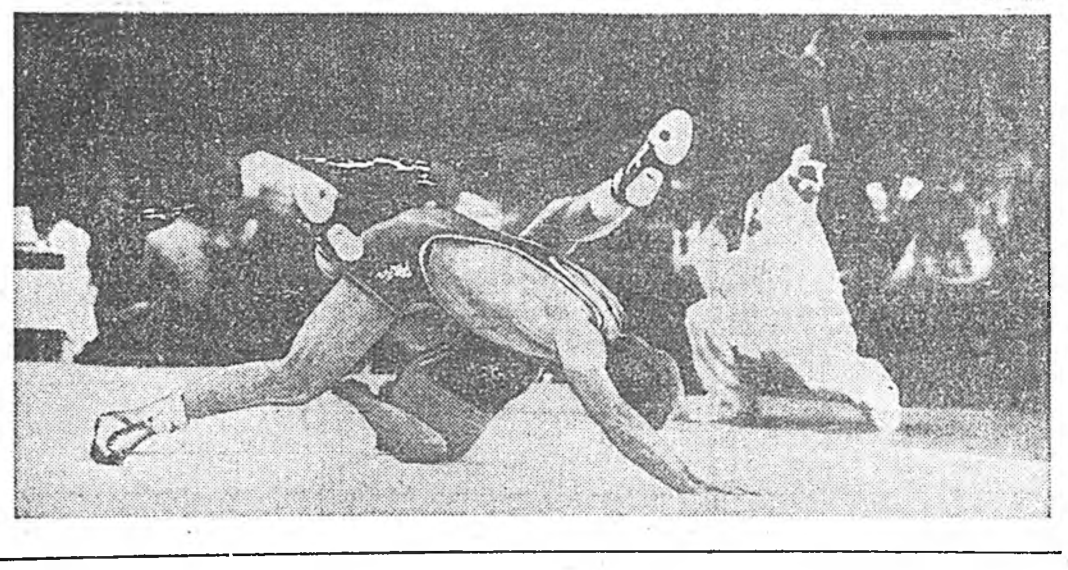
Үдэшын барилдаанай hонин гэхэдэ, 48, 57, 68, 82, 100 килограммай шэгнүүртэ СССР-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ хэнэйнь гурбадахи hуури эзэлhые тодоруулха барилдаан болоhон байна. Эндэ Намик Абдуллаев (Баку), Сергей Смаль (Гомель), Степан Саркисян (Кировакан), Александр Сavко (Гродно), Олег Ладик (Киев) гэгшэд шалгаржа, бронзо медальда хүртэхэ эрхэдэ хүртэбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Б. ЦЫРЕМПИЛОВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: шанга тэмсэл; 52 килограммай шэгнүүрэй барилдаашад Михаил Кушнир (зүүн гарhаа) Аслан Агаев хоёр барилдажа байна.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

Уласхоорондын шэнжэлэл

ЛИБЕРИ: ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ҮНГЭРГЭГДЭХЭНЬ

hүүлэй хахад жэлэй туршада Либеридэ дайн байлдаан замхажа, хүнэй шуhан адхарнагүй. Баруун Африкада оршодог энэ багахан гүрэндэ граждан дайн болоо юм. Мүнөө үедэ зүришэлдөөтэ хоёр талынхид хэлсээнүүдые үнгэргэхэ тухай хөөрэлдэжэ байнхай. Ороной президент Сэмоел Доугой тала барилшад, национальна патриотис фронтын (НПФ-гэй) түлөөлэгшэд ойрын үдэрнүүдтэ Сьерра-Леонын түб болохо Фритаунда уулзаха юм.

Үнгэрhэн жэлэй декабриин 24-дэ НПФ-гэй отряд (эндэ 200 шахуу хүнүүд hэн) Кот-д, Ивуарын газар дайда дээрэhээ Либеридэ ороо бэлэй. Тиин хилэ дээрэхи Бутуо хотые эзэлээ hэн. НПФ-гэй хүтэлбэрилэгшэ, урдань Либеридэ дээгүүр тушаалтай байhан Чарльз Тейлор гэгшэ гүрэнэй правительствые буулгаха тухай мэдүүлээ бэлэй.

Нимбын газар дайда дээрэхи бүхы графстванууды эзэлээд (2,3 миллионhоо дээшэ хүн зонтой газар дайда Либеридэ графстванууд болгогдожо хубаагдадаг) НПФ-гэй отрядууд ороной түб хото, портнууд тээшэ дабшаа юм. Байгша оной майн эхеэр ороной хахадhаа ехэнхи хубинь тэдэнэй мэдэлдэ ороhон байна. Либеридэ хүдэлмэрилжэ байhан хариин оронуудай түлөөлэгшэд оронhоо гаража ошохо баатай болоо юм. Ороной түб хотодо үсөөн дипломадууд үлэhэн байна. Рейтер агентствын мэдүүлhэнэй ёhоор «НПФ-гэй сэрэгшэд Монровиие урьхада оруулаа» юм. НПФ-гэй сэрэгүүд 6 мянган хүн зонтой. Правительствын сэрэг мүн лэ иимэрхүү хүсэтэй. Дайн байлдаанай эхилхэhээ хойшо 3 мянга шахуу хүн алуулhан 350 мянган хүн зон оронhоо тэрьедэжэ гараhан байна. Яахадаа эндэ граждан дайн hүжэрбэ гээшэб? Энээнэй гол шалтагаануудай нэгэн гэхэдэ, үндэhэ яhанай илгаа гаргагдаба гэhэн мэдүүлтэ болоно. НПФ-гэй түлөөлэгшэд гио, мано, гере гэhэн яhатанhаа бүридэнэ. Тэдэнэр манай эрхэ хаhагдаба гэжэ тоолоно. Ушар юуб гэхэдэ, Либериин президент, армиин дээдэ тушаалтад, мүн министрнүүд кран яhатанай түлөөлэгшэд юм. Энэ яhатан ороной бүхы хүн зоной 5 процентнь лэ болодог байна бшуу. Эдэниие мандиго яhатан дэмжэдэг байна. Правительствын арми гио, мано ба гере яhатанай ажаhуудаг hууринуудые үгы хээ юм. Тиин НПФ-гэй отрядуудай зэргэдэ хүн зон юлоороо жэгсаба бшуу. Гадна орон дотор засаг буляалдаан боложо, 1980 ондо сэрэгтэй урбалта хэгдэhэн байна. Тэрэ үедэ ахалагша сержант ябаhан Сэмюел До[у] шэ ороной дээдэ тушаал эзэлээ бэлэ[й] сагhаа буулгагдаhан правительствын [...] стрнүүд сээзалагдаhан юм. Доугой [...] ерэhэнhээнь хойшонхи үедэ 8 дахин [...] нэй урбалта хэхэ hэдэлгэ гаргагдаh[ан] на. Тиин зүришэлдөөтэ хүсэнүүд хойр[...] гүйгөөр дарагдадаг hэн.

Ороной экономическа байдал хүш[...] дэ. Общество тон түргэнөөр баяжа[...] лон үгытэйшүүл гээд таhаржа б[...] Саарhан мүнгэнэй үнэ сэн эрид доо[...] Социальна программа шиидхэлгэдэ [...] мүнгэ зөөри тон бага. hүүлэй арбан [...] туршада Либериин экономико эрид [...] тоо гээд баруун оронуудай экономи[...] тоолоно. Либеридэ тохёолдоод бай[...] далые ойлгохын тула үшөө нэгэ [...] римта дурдаха хэрэгтэй. Урда Аф[...] оронууд соохоо Либериин гүрэн Хо[...] то Штадуудай эгээл дүтын союз[...] удаан жэлнүүдэй туршада байгаа юм. [...] юуб гэхэдэ, энэ гүрэниие эрхэ [...] абажа шадаhан негр-богоолнууд б[...] гоhон байна. Тиимэhээ энэ гүрэн [...] шье ондоо гүрэнэй колони болоо[...] 80-яад онуудай үеэр Либеридэ Хо[...] Штадуудай зүгhөө тон ехэ хэмжээ[...] hаламжа үзүүлэгдэжэ байгаа. Эндэ [...] кан хэдэн эрбаад компанинууд түб[...] хэй юм. Орон доторхи аэродром[...] делайн сэрэгэй баазануудые хэрэглэ[...] хэ Пентагондо үгтэнхэй. Гадна Хо[...] Штадууд эндэ олон тоото телекомму[...] ционно объектнүүдые бодхоонхой юм. [...] мэhээ Либеридэ болоhон граждан [...] хадаа США-да гай тодхор ушаруул[...] лохо байгаа бшуу.

hүүлэй үедэ Либеридэ хүнэй эрхэ [...] hагдана гээд элирүүлэгдэнхэй. Энэнь [...] боото Штадуудтай харилсаандань му[...] нүлөөлбэ.

Доу гэгшэдэ сэрэгэй туhаламжа үзүү[...] ез Вашингтон арсаба. Мүнөө үедэ [...] риин эрьенүүдэй шадар США-гай [...] сэрэгүүдэй дүрбэн корабль ocaрoг[...] Тэдэнэй зорилго гэхэдэ, американ [...] дэй аюулгүйе сахилга, хэрэгтэй болоо h[...] оронhоо американецуудые гаргалга [...] но. Гэхэтэй хамта американ дипло[...] орон доторхи зүришэлдөөе сараха[...] hаламжа үзүүлхые хоёр талынхидта [...] хаhан байна. США-гай энэ үүсхэл, тухай[...] да, хоёр талынхидай хөөрэлдөө [...] шиидхэбэри абахада нүлөөлбэ ха.

НАЙДАЛ ТҮРҮҮЛНЭ

Камбоджадохи байдалые гуримшуулха талаар Токио хотодо үнгэргэгдэhэн уулзалга түгэсэжэ, дүнгүүдыень согсолhон коммюникедэ гар табигдаба. Энэ документдэ Камбоджын правительствын түрүүлэгшэ Хун Сен ба зүришэлдөөтэ бүлгэмые хүтэлбэрилэгшэ принц Нородом Сианук гэгшэд гар табяа юм. Камбоджын Национальна дээдын соведэй хүдэлмэриин эхилхэдэ, буу зэбсэг хэрэглэлгэ болюулагдаха юм гээд коммюникедэ хабсаргагдаhан документ дотор хэлэгдэнэ. Байгша оной июль болотор Национальна дээдын соведэй түрүүшын сесси зарлаха гээд шиидхэгдэнхэй. Удаань бүтэдын хабаадалгатайгаар hунгуули үнгэргэгдэхэ болоно. Эндэ орон доторхи дүрбэн талынхид адли эрхэтэй байха юм.

hүүлэй 11 жэлэй туршада Камбоджадо ушарhан хүндэ хүшэр байдалые добаха талаар горитойхон алхам хэгдэбэ гээд шэнжэлэгшэд тоолоно. Вьетнам союзнигуудайнгаа туhаломжоор Пол Потын байгуулhан журамые Камбоджын арад зон 1979 ондо унагаагаа бэлэй. Тэрэ гэhэнhээ хойшо ороноо эрхэ сүлөөтэйгөөр хүгжөөхэ талаар тэмсэл ябуулагдадаг юм. Тиин 80-яад онуудай hүүлээр лэ зүришэлдөөтэ кхмер бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэдтэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ арга боломжонууд олгогдоо гээшэ. 1989 оной август, сентябрь hарада Камбоджын асуудалнуудаар уласхоорондын конференци Пэриж хотодо зарлагдаа бэлэй. Эндэ хэбаадагшад али алинданьшье таарамжаар шиидхэбэри абажа шадаагүй [...]

Үнгэрэгшэ жэлэй сентябрь hарын [...] лээр Камбоджаhоо вьетнам сэрэгүүдые [...] гаhанай удаа Таиландада байрлаhан з[...] шэлдөөтэ хүсэнүүд сэрэгэй хүсэ хэрэ[...] ороной баруун-хойто районуудта хабс[...] ороо hэн. Эндэ мүнөөшье болотор [...] шуhан адхарhаар. Иимэ эрхэ байдалда [...] кио хотодо уулзалга үнгэргэгдэhэн б[...]

Тиин эндэ баталагдаhан коммюнике [...] даа хоёр жэлэй туршада кхмернүүдэй [...] гэргэгдэжэ байгаа хөөрэлдөөнүүдэй [...] гар табигдаhан түрүүшын документ б[...] бшуу. Энээнэй урда тээ микил хөөр[...] нүүд болодог байhан юм. Али алинда[...] таарамжатай шиидхэбэри абаха хэрэгн[...] «кхмернүүдэй» гэмээр хойшолуулагда[...] Токиодо үнгэргэгдэhэн уулзалгада тэд[...] хабаадаагүй юм. Пол Потын тала барь[...] дые толгойлдог Кхиеу Самфан гэгшэ [...] одо гар табигдаhан документые мэдэр[...] арсаhан байха юм. Харин «улаан кхм[ер]нүүд» буу зэбсэг хэрэглэн, правительс[твын] сэрэгүүдтэ добтолго хэhэн байна.

Гэхэтэй хамта Токиодо баталагдаhан к[оммюнике] дотор хэлэгдэhэн хараа болол[...] хүн зондо найдал түрүүлнэ. Национа[...] эблэрэлгын асуудалнуудые бүхы кхм[ер]нүүд лэ сугтаа шиидхэхэ байна ха юм.

Иван ИВАНОВ,
Иван АНТИПОВСКИЙ
(ТАСС).

ХОТО ХҮДӨӨГЭЙ hОНИН

ШАЛГАЛТАНУУД ТҮЛЭГ ДУНДАА

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студентнүүдэй дунда зунайнгаа шалгалта тушааха сүлөөгүй сагынь ерэбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ институдай факультет бүхэндэ түрүүшын шалгалтанууд үгтэбэ. Тэдэнэрэй дундаhаа физико-математикын факультедэй хоёрдохи курсын студентнүүд түрүүшынгээ шалгалта философёор үгэhэн байна.

hуралсалай жэлэй туршада номоо hайнаар үзэhэн студентнүүд энэ предмедээр «4» гэhэн сэгнэлтэ абаба. Тэдэнэрэй дундаhаа Юрий Афанасьев, Сергей Сангадиев, Николай Красиков, Андрей Цыдыпов, Бато Шагдуров, Светлана Мисюркеева, Светлана Разуваева, Елена Мункоева болон бусадые нэрлэмээр.

Удаадахи шалгалтануудаа физикээр болон хари хэлээр июниин 19 ба 23-най үдэрнүүдтэ студентнэр тушааха юм.

В. МАЛАНОВ,
студент.

СЭЛЭНГЭhЭЭ МЭДЭЭСЭНЭ

НЭРЫЕНЬ МҮНХЭЛБЭ

hаяхана манай Буряад орондо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үшөө нэгэ герой тодороо гэжэ газетэнүүд мэдээсээ hэн. Дайнай дүүрэhээр аяар дүшэн табан жэл болоhо олдоhон баатарнай Сэлэнгын районой Жаргаланта нютагта түрэhэн Гур-Доржи Султумович Шарапов болоно. Дайшалхы Алдар Солын гурбан орден абаhыень үргэн ниитэ арад зон hая мэдэбэ ха юм.

Тээмэндэ Жаргалантын арадай депутадуудай нютагай Соведэй сесси дээрэ нютагайнгаа хүбүүнэй нэрые мүнхэлхэ гэhэн шиидхэбэри абаhан байна. Дайнай баатарай хани нүхэр болохо ажалай ветеран Дулма Раднаевна Бамбаровагай байрладаг үйлсэ эндэhээ хойшо Гур-Доржи Султумсвич Шараповай үйлсэ гэжэ нэрлэгдэдэг болобо. Мүн нютагай дунда hургуулиин пионернүүдэй эрхим отрядта тэрэнэй нэрэ зэргэ олгогдохо юм.

КОТТЕДЖНҮҮД, ГЭРНҮҮД ТОЛЛОГДОНО

Холбоолжоной шулуун нүүрhэнэй уурхайн үйлэдбэринүүд өөhэдынгөө хүдэлмэришэдые гэр байраар хангаха талаар горитой хүдэлмэри ябуулдаг болонхой. Үйлэдбэриин уран гарта барилгашад, удаа дараалан шэнэ гэрнүүдые ашаглалгада тушаажа байнхай. Өөрын саадтай, огородтой, машинын гаражтай үндэр салуу, уужам коттеджнүүд тушаагдана.

Бүри hаяхана хүдэлмэришэдэй хоёр бүлэ шэнэ байрада нүүн орожо түбхинэбэ.

И. ЖИМБУЕВА.

МУЗЕЙ НЭЭГДЭБЭ

Тээмэндэ Хошуун-Үзүүрэй дунда hургуули соо, энэ hургуулинай эгээл хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн болохо Бальжинима Цыренович Цыреновэй түрэhөөр 70 жэлэй ойн баярта зорюулагдаhан hайндэр болоо hэн. Энэ хүмнай тус hургуулида олон жэлэй туршада географиин багшаар, hуралсалай таhагые даагшаар хүдэлhэн юм. Гадна район соогоо эгээн түрүүлэн hургуулиин хизаар ороноо шэнжэлхэ музей нээhэн байгаа.

hайндэрэй программа ехэ hонирхолтой, дэлгэрэнгы, удха ехэтэй байгаа юм. Түрүүлэн дайнда унаhан сэрэгшэдэй хүшөөгэй дэргэдэ митинг үнгэргэгдөө hэн. Тус митингые сомоной Соведэй түрүүлэгшэ Б-М. Гончиков нээhэн байна.

Удаань hургуулиин шэнэ музейн нээлгэдэ зорюулагдаhан баяр ёhолол болобо. Буряадай АССР-эй габьяата багша Б. Д. Дашинамжилов улаан лентэ хайшалжа, музейн үүдэ нээбэ. Ехэ hайндэртэ «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ Н. Г. Цырендашиев, райгүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо И. С. Миронов, районой арадай эрдэм hуралсалай түлөөлэгшэд В. Б. Содномова, А. П. Петрякова, Г. А. Карпенко гэгшэд хабаадалсаhан байха юм.

Музей нээгдээ, гэбэшье ажал ехэ. Жэшээнь, хойтодоо байгаалиин, искусствын, литературын, соёлой, түүхын таhагууд тусгаарлан бии болгогдохоор хараалагдана.

Үдэшэлэн нютагай хүн зон, уригдаhан айлшад hургуулиин ухибүүдэй, багшанарай гоё hайхан концерт наада хаража сэнгэбэ.

В. ШИРДАРМАЕВ.

«АЛТАЙ-ДУНГЫН ДАНГИНА»

Алтайн дунда hургуули дүүргэhэн хүбүүд, басагад хүдөөгэй соёлой байшанда сугларжа, hайндэрлэбэ. Олон ондоо жэлнүүдтэ тус hургуули дүүргэhэн эдэнэр концертынгээ программа түрүүшынгээ багшанарта зорюулhан байна. Эдэнэрые «А» үзэгтэ hургаhан түрүүшын багшанарай дундаhаа Гургум Аюшеевна Гунчитова, Дашима Очиртаровна Батуева, классай хүтэлбэрилэгшэдээр хүдэлhэн Людмила Ивановна Попова, Дондит Цыденжапович Балдандоржиев болон бусад болоно. Мүн түрэлхидтөө зорюулhан хатар, ёохор эндэ сугларагшадай зүрхэ сэдьхэл хүдэлгөө.

Үдэшэндөө hургуулиин зал соо дуу, хүгжэмэй ансамблиин концерт, наада зугаа дэлгэгдээ. Сугларагшад хэнэй, хаана хүдэлжэ ябаhаар hонирхожо, хани ёhоор хөөрэлдэбэ. hургуули дүүргэжэ гарагшад өөhэд өөhэдынгөө шадабари харуулжа, олоной зүгhөө hайшаагдаа юм. Энээнhээ гадна, «Алтай-Дунгын дангина» гэhэн конкурс үнгэргэгдөө. Мүнөө Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдта hуража ябаhан Валентина Олбороевада, энэ хүндэтэ нэрэ зэргэ, «Эрхим бүхэ» гэhэн шан барилгашан Чингиз Дамбаевта сугларагшадай альга ташалган доро барюулагдаба.

Е. АЛЕКСАНДРОВ.

БЭЛИГЫНЬ СЭГНЭБЭБДИ

Үсэгэлдэр Бэшүүрэй редакциин ба типографиин хүдэлмэрилэгшэдтэ совет дуу, хүгжэм гүйсэдхэгшэд концерт наада харуулба. Эдэниие нэрлэбэл, Улаан-Үдэ хотын хүгжэмэй хоёрдохи hургуулиин багша Анатолий Сохин (гитарист) ба локомотив-вагон засабарилгын заводой мастер, Владимир Фомин гэгшэд болоно. Энэ хоёр сугтаа 3 жэлдэ хүдэлмэрилхэдөө, республикын олон ажалша коллективүүдээр ябажа, концерт наада харуулаа. Тэдэнэр республикын уран hайханай харалгын олон удаа лауреадууд, дипломантнууд болоhон юм. hүүлэй үедэ республикын номдо дуратайшуулай бүлгэмэй хараалhан түсэбөөр хүдэлнэ.

Энэ үдэшэ совет композиторнуудай дуу, хүгжэм зэдэлжэ, редакциин, типографиин хүдэлмэрилэгшэдые ехээр баясуулба.

В. БОРИСОВ.

ХУБИИН ХЭЛСЭЭГЭЭР

Гусиноозерск хотын ажалшад, мүн айлшадшье город соогоо таксин бии болоhые абаhаар обёорсо hэн. Наhанайнгаа амаралтада гараhан В. Комиссарова ба шахтер П. Ромашко гэгшэд энэ хүдэлмэри ябуулха гэжэ шиидэhэн байба. Юушье эхилхэдэ абаhаар хүнгэн бэшэ байдаг бэзэ? Машинын зээд арадай депутадуудай горгүйсэдкомой финансова таhагта хандажа, хубиин ажал эрхилхэ тухай зүбшэл абаад, патент худалдажа абаhанай hүүлдэ, хотынгоо ажалшадта туhатай хэрэгээ ябуулжа эхилhэн юм. Энэнь ехэ олзотой гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ манай городто хүн зониие транспортаар хангаха хэрэг муугаар эмхидхэгдэнхэй. Ушар тиимэhээ таксин бии болоходо хүн зон ехэ дуратайгаар угтаhан байха юм. Жэшээнь, пенсионер В. Комиссаров холын аяншалгада ошохо аргатай. Сэнгынь хэлсэhэнэй ёhоор түлэгдэнэ.

К. ШОПХОЕВ.
Сэлэнгын район.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси дээрэhээ ТАСС-ай парламентска корреспондентнүүдэй бэшэhэн «Парламентаринарай хүдэлмэри дүүрэбэ», РСФСР-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съезд дээрэhээ «Түгэсхэхы шатадаа оробо» гэжэ гаршагтай тоосоонууд газетын мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаhанда барлагдаба.

Оронoймнай ниислэл хото Москвада Россин партийна конференци мүнөөдэр хүдэлмэреэ эхилхэнь. Буряадай партийна организациhаа КПСС-эй XXVIII съездын делегадууд амаралтын үдэр Москва зорибо. Энэ мордолго дээрэhээ журналистнүүдэй бэшэhэн фоторепортаж номерой нэгэдэхи хуудаhанда барлагдаба.

«Бултанhаа дулдыдаха арганууд» гэжэ гаршагтай Э. Сосновскаягай статья номерой хоёрдохи хуудаhанда байха. Республикын соёлой саашанхи хүгжэлтын замууд тухай авторнэ статья соогоо хөөрэнэ.

Газетын дүрбэдэхи хуудаhан соносхолнуудта сүм зорюулагдаба.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35—«Война»—6 серитэй уран hайханай фильм. 2-дохи сери. 10.40—Эрхүүгэй уран зохёолшодой бүтээлнүүд. 11.15—Футболоор дэлхэйн чемпионат. Камерунай ба СССР-эй суглуулагдамал командануyд. 13.30—Время. 14.10 — Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудай хоорой концерт. 14.55—Россин партийна конференциин нээгдэлгэ. 17.30—Время. 18.00 — Футболоор дэлхэйн чемпионат. Камерунай ба СССР-эй суглуулагдамал командануyд. 20.15 — Футболоор дэлхэйн чемпионат. Аргентинын ба Румыниин суглуулагдамал командануyд. 21.15—«Харгын аюулгүй байдалые сахиха». 21.45—«Война»—6 серитэй уран hайханай фильм, 3-дахи сери. 23.00—Время. 23.30—Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 23.40—П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ уласхоорондын IX конкурсдо. 24.00 — «Москва — Брюссель» гэhэн хүүргэ. 00.30—Шэнэ hонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Фу[тболоор] дэлхэйн чемпионат. Ар[гентин]ын ба Румыниин суглуу[лагда]мал командануyд. 10.1[...] гын аюулгүй байдалые с[ахиха]. 10.20—Ород дууну[...] манснууд. 14.55—Росси[н пар]тийна конференциин [...] гэ. УЛААН-ҮДЭ. 17.00—[...] жуулгануудай програ[мма]. 17.05—«Вторая жизнь [...] фото» — баримтата ф[ильм]. 17.35—«Түрэлхи хэлэе[...] набди» (буряадаар). 1[...] Шэнэ hонин. 18.35—[...] Гүрэнэй хатарай ансам[блиин] концерт. 19.05—Байгал[...] —«Зүүн Сибирь»—к[...] нал. 19.35—«Барилгаша[...] грамма. 20.15—«Байгал[...] нэхи газар дээрэ». 20.[...] дэхи СПТУ-гай соносх[ол]. МОСКВА. 21.00 — «А[...] нойрсогты, багашуул». 2[...] «Лиесма» хатарха. 21.40—[...] ховэдэ музей байха г[...] гоградай телестудиин [...] жуулга. 22.00—П. И. Ч[айков]скиин нэрэмжэтэ улас[хоорон]дын IX конкурсдо. 23.00[...] мя. 23.30—Арадай ал[...] нууд. 23.45—Футболоо[р дэл]хэйн чемпионат. ФРГ-[...] Колумбиин суглуулагдам[ал ко]мандануyд.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Гастроли Красноярского театра музыкальной комедии. Любовь — всегда загадка — в 19.

«Дружба»
Мультфильмы — в 10, Лошади в океане — в 11-30, 13-20, 15, 16-40, 18-20, 20-10, 21-50.

«Прогресс»
Красный зал —«Авария»— дочь мента — в 10, 12, 14, Приключения гайдука Ангела — в 16, 17-40, 19-20, 21. Зеленый зал — Мультфильмы — в 10, Без единой улики — в 12-10, 14-20, 16-30, 18-40, 20-50.

«Родина»
Да здравствует Сервац!— в 10, 16-40, Черная роза — эмблема печали, красная роза — эмблема любви (2 серии)— в 11-20, 14, 18-10, 20-50.

«Октябрь»
Новые похождения кота [...] погах — в 9-40, 15, Лош[ади в] океане — в 11-10 (удл.), 16-30, 18-10 (удл.), 20-10.

«Восток»
На златом крыльце с[идели] — в 15-30, Имя Розы (2 [серии]) — в 18, 21.

«Байкал»
Сто солдат и две дев[ушки] в 18-30, 21-30.

«Аршан»
«Авария»— дочь мента — [...] 21.

«Зеленый»
Гу-га (2 серии)— в 20, [...]

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, ответ. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-26, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45. Н-03522. Заказ № 140.